



11—13 april

Debatter m. m.

Fredagen den 12 april

	Sid.
Svar på fråga av herr Svenning ang. direktiven för den blivande utredningskommittén för översyn av den allmänna hyreslagen	4
Svar på interpellation av herr Lundberg ang. ordningen för inträdesproven vid krigshögskolan i ämnena historia med samhällslära . . .	5
Utlåning utan hinder av gällande kreditrestriktioner, tillika svar på interpellationer av herr Darlin ang. industrigarantilånen under nu rådande skärpta kreditförhållanden och herr Strandh ang. ökade möjligheter för den mindre företagsamheten att få tillgång till långfristiga lån på den vanliga kapitalmarknaden	14
Lagändringar i syfte att möjliggöra för banker och andra kreditinstitut att vid framtida övergång till fem dagars arbetsvecka införa lördagsstängning	22
Upphävande av 24 kap. 3 § kyrkolagen, m. m.	25
Införande av en allmän fiskevårdsavgift	28
Fortutbildningsmöjligheterna för olika personalgrupper inom sjukvården	39
Interpellationer av:	
herr Håstad ang. Stockholms stadsarkivs lokaler	43
herr Gerhard Nilsson i Gävle ang. utbyggnaden av centraltvätterier	44

Samtliga avgjorda ärenden

Fredagen den 12 april

<i>Bankoutskottets</i> utlåtande nr 8, ang. utlåning utan hinder av gällande kreditrestriktioner	14
— nr 9, om upphävande av den i valutalagen för Kungl. Maj:t givna fullmakten att medgiva öppnande och granskning av brev och andra försändelser för valutakontroll	22
— nr 10, ang. åtgärder i syfte att göra i bank sparade kapital värdebeständigt	22

Torsdagen den 11 april

Kl. 13.00

§ 1

Justerades protokollet för den 5 innevarande april.

§ 2

Föredrogos var för sig och hänvisades till behandling av lagutskott Kungl. Maj:ts å bordet vilande propositioner:

nr 161, med förslag till lag angående ändrad lydelse av 2, 3 och 4 §§ lagen den 27 juni 1902 (nr 71), innefattande vissa bestämmelser om elektriska anläggningar, och

nr 164, med förslag till lag angående ändrad lydelse av 18 § lagen den 6 juni 1925 (nr 170) om polisväsendet i riket, m. m.

§ 3

Föredrogos och lades till handlingarna bankoutskottets jämlikt § 21 riksdagsstadgan gjorda anmälningar att till utskottet inkommit framställningar

dels från fullmäktige i riksgäldskontoret med förslag till dekorerings av första kammarens plenisal,

dels ock från fullmäktige i riksbanken om medgivande för fullmäktige att av riksbankens medel taga i anspråk visst belopp för omläggning av värmesystemet inom riksbankshuset i Stockholm.

§ 4

Föredrogos var efter annan följande på kammarens bord liggande motioner; och remitterades därvid

till bevillningsutskottet motionen nr 627, av herr *Hallén*, och

till jordbruksutskottet motionen nr 628, av herr *Persson* i Växjö *m. fl.*

§ 5

Föredrogos, men bordlades åter statsutskottets utlåtanden nr 74—78.

§ 6

Föredrogos den av herr *Hagnell* vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för försvarsdepartementet angående äganderätten till Generalstabens litografiska anstalt, m. m.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 7

På förslag av herr talmannen beslöt kammaren, att första lagutskottets utlåtande nr 14 skulle uppföras sist bland två gånger bordlagda ärenden på morgondagens föredragningslista.

§ 8

Anmälades och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen

från bevillningsutskottet:

nr 180, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370), m. m., jämte i ämnet väckta motioner; och

nr 181, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående ändring i förordningen den 21 december 1945 (nr 823) om nöjes-skatt jämte i ämnet väckta motioner; samt

från jordbruksutskottet:

nr 9, i anledning av Kungl. Maj:ts i

statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1957/58 under nionde huvudtiteln, avseende anslagen inom jordbruksdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner;

nr 171, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen beträffande jordbruksdepartementet gjorda framställningar angående anslag å kapitalbudgeten för budgetåret 1957/58 jämte i ämnet väckta motioner;

nr 172, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1957/58 till bidrag till väg- och flottledsbyggnader m. m. å skogar i enskild ägo m. m.; och

nr 175, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt stöd åt verksamheten vid djursjukhuset i Hälsingborg.

§ 9

Tillkännagavs, att följande Kungl. Maj:ts propositioner tillställts kammaren, nämligen

nr 159, med förslag till ändring i 1947 års allmänna tjänstepensionsreglemente, m. m.,

nr 162, om godkännande av handelsavtal mellan Sverige och Benelux-länderna,

nr 163, rörande ratifikation av konvention angående vissa till civilprocessen hörande ämnen,

nr 166, angående fångvårdsanstalter i Österåkers kommun, Stockholms län, och i Kumla stad, samt

nr 167, med förslag till lag om ändrad lydelse av 1 § allmänna ransoneringslagen m. m.

Dessa propositioner bordlades.

§ 10

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här efter kl. 13.05.

In fidem
Gunnar Britth

Fredagen den 12 april

Kl. 13.00

§ 1

Svar på fråga ang. direktiven för den blivande utredningskommittén för översyn av den allmänna hyreslagen

Herr talmannen lämnade på begäran ordet till

Chefen för justitiedepartementet, herr statsrådet **ZETTERBERG**, som yttrade:

Herr talman! Ledamoten av denna kammare herr Svenning har frågat mig, för det första om man kan förvänta att parterna på hyresmarknaden blir repre-

senterade i den utredningskommitté för översyn av den allmänna hyreslagen, som skall tillsättas, samt för det andra om direktiven blir så utformade att kommittén får möjlighet att snarast framlägga förslag om ökat rättsskydd för alla grupper av hyresgäster.

Svaret på den första frågan är ja. På den andra frågan vill jag svara, att en huvuduppgift för utredningen kommer att bli att skyndsamt utarbeta lagbestämmelser till skydd för hyresgästs besittningsrätt. Tillsättandet av kommittén kan väntas inom de närmaste da-

Svar på interpellation ang. ordningen för inträdesproven vid krigshögskolan i ämnena historia med samhällslära

garna, så snart sammansättningen blivit klar.

Härpå anförde

Herr SVENNING (s):

Herr talman! Jag ber att till statsrådet och chefen för justitiedepartementet få framföra ett tack för det positiva svaret. Det har rått en påtaglig oro i hyresgästkretsar, sedan man fått reda på innehållet i propositionen om hyresregleringslagen, där en ytterligare kategori-mässig avveckling föreslagits, och jag tror att det svar, som nu lämnats, kan anses ha lugnat dessa grupper.

Jag vill även säga, att man hoppas naturligtvis att den översyn av den allmänna hyreslagen, som nu kommer att företagas, också skall ge möjlighet att överflytta de viktigaste skyddsbestämmelserna till den allmänna hyreslagen. Jag tackar slutligen också för att parterna på hyresmarknaden skall få möjlighet att bli representerade i kommittén.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 2

Svar på interpellation ang. ordningen för inträdesproven vid krigshögskolan i ämnena historia med samhällslära

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för försvarsdepartementet, herr statsrådet ANDERSSON, som yttrade:

Herr talman! I en med kammarens tillstånd framställd interpellation har herr Lundberg frågat mig

1) om jag anser, att nuvarande ordning när det gäller inträdesprov vid krigshögskolan i ämnena historia med samhällslära och språk är tillfredsställande;

2) om jag, därest så icke är fallet, är beredd till en omprövning av gällande bestämmelser;

3) om det kan anses befogat, att sökande med akademiska betyg i historia och språk skall behöva undergå ny prövning i ämnena för att vinna inträde vid krigshögskolan.

Inträdesproven till krigshögskolan har till ändamål att säkerställa dels att de blivande eleverna besitter vissa för tillgodogörande av undervisningen erforderliga kunskaper, dels ock att bland sökandena de utväljes som har de begåvningsmässigt bästa förutsättningarna att bekläda viktiga chefs- och stabsbefattningar, särskilt i krig. Betygen avser således bland annat att visa hur den prövandes lämplighet bedömts vid en jämförelse med de medsökandes prestationer och den genomsnittliga standarden under de senaste åren. Av en blivande stabsofficer måste krävas att han skall kunna arbeta snabbt och logiskt även under stark tidspress. För att kontrollera de prövandes förmåga härutinnan är proven starkt tidsbegränsade. Proven sker på sådant sätt att författarna är okända för bedömnarna. Provresultaten värderas i en tiogradig betygsskala, och för det sammanlagda slutbetyget godkänd fordras i princip godkänt betyg (minst 5) i varje ämne.

Den målsättning, som enligt vad jag nyss anförat gäller för inträdesproven till krigshögskolan, visar att bedömningen av proven i historia med samhällslära samt språk delvis måste ske efter andra grunder än som tillämpas vid studentexamen och akademiska examina. Jag kan därför icke anse det befogat, att sökande som innehar akademiskt betyg i något av berörda ämnen därigenom skulle befrias från prövningen i detta ämne. Genom innehavet av ett akademiskt betyg borde emellertid den inträdessökandes förutsättningar att fullgöra en god prestation rimligtvis komma att öka jämfört med övriga aspiranters. Vad historieprovet beträffar kräver detta visserligen inte större kunskapsmått i ämnet än det som er-

Svar på interpellation ang. ordningen för inträdesproven vid krigshögskolan i ämnenäna historia med samhällslära

fordras i studentexamen. Provet skall emellertid också — som det uttryckes i den sedan år 1951 gällande arméordern om inträdesprovning till krigshögskolan — »ådagalägga den sökandes förmåga att genomtränga och utveckla det förelagda ämnet ävensom i skrift behandla det svenska språket». I dessa senare delar ställes kraven på omdöme och mogenhet betydligt högre än i studentexamen, vilket också får anses fullt motiverat då sökandena utgöres av personer som efter studentexamen genomgått utbildning till officer och därefter trupperlagsofficersskola. Detta bör observeras, då man bedömer det uppmärksammade fall som herr Lundberg berört i sin interpellation. Vid inträdesprovningarna till krigshögskolan våren 1956 underkändes som bekant en prov uppsats i historia, författad av en inträdessökande med filosofie kandidatexamen i ämnet historia, ekonomisk-historiska linjen. Uppsatsen har sedermera bedömts av en professor i historia, som därvid ansett den motsvara lägst betyget Ba vid bedömningen efter fordringarna för studentexamen. Såsom framgår av vad jag förut anfört har emellertid de båda bedömningarna skett från skilda utgångspunkter.

Interpellanten har understrukt viken av att bedömarna av språk- och historieproven innehar erforderlig kompetens för uppgifterna i fråga. Jag vill med anledning härav upplysa, att språkproven bedömes av lärare med akademisk kompetens. Historieprovet bedömes av läraren i krigshistoria vid krigshögskolan i samarbete med försvarets brevskola. Till denna lärarbefattning utses sådan officer, som under utbildningen vid krigshögskolan visat särskilt framstående insikter i krigshistoria och som därefter ägnat sig åt fortsatta studier inom det historiska facket. Som jag förut nämnt ligger de fordringar i fråga om rent historiska kunskaper, som uppställs för inträde till

krigshögskolan, icke högre än på studentexamens nivå. Med hänsyn härtill torde innehavet av lärarbefattningen i krigshistoria medföra tillräcklig kompetens att bedöma inträdesproven i historia med samhällslära. Om likväl den situationen framdeles skulle uppkomma att särskild expertis finnes erforderlig vid bedömandet av dessa prov i historiskt eller språkligt hänseende, kommer sådan expertis att tillkallas.

Sammanfattningsvis vill jag anföra, att det nu uppmärksammade fallet enligt min mening icke ger anledning till en omprovning av gällande bestämmelser för inträdesprovning till krigshögskolan.

Härefter anförde:

Herr LUNDBERG (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka försvarsministern för svaret på min interpellation. Huruvida man kan säga, att svaret är ett uttryck för omdöme och mogenhet, lämnar jag därhän.

Tyvänn förefaller det som om krigshögskolans undervisning och inträdesprov är av den arten, också av svaret att döma, att de påminner om den engelske statsmannen lord Palmerstons reflexioner om att den schleswig-holsteinska frågan var så invecklad och tilltrasslad, att endast tre personer verkligen kunnat sätta sig in i den. Men av dessa tre hade en dött, en blivit vansinnig, och den tredje, Palmerston själv, hade glömt bort vad han vetat.

Det förefaller som om statsrådet alltför mycket refererar chefens för krigshögskolan uppfattning om hur undervisning och bedömning av prov försiggått och på så sätt glider förbi huvudfrågan och syftet med min interpellation. Under de cirka två månader jag fått vänta på svaret har jag från olika håll — inte minst från militärer och f. d. lärare vid krigshögskolan — fått

Svar på interpellation ang. ordningen för inträdesproven vid krigshögskolan i ämna historia med samhällslära

upplysningar om kommanderingar till lärartjänster, om kvalifikationskrav och bedömningar m. m., som gör att skolans målsättning och praktiska arbete synes vara två skilda saker. Den praktiska verkligheten visar för krigshögskolans del, att den stolta målsättningen, som man inte kan anmärka på, i förhållande till den praktiska betydelsen motiverar att krigshögskolan lånar som devis de bekanta orden »han hängde på intet sitt murarlod».

Jag återgav i min interpellation, liksom nu statsrådet i svaret, kraven vid inträdesprovet m. m., och jag underströk även vikten av att såväl inträdesprov som utbildning vid krigshögskolan skall lägga grunden till fostran för viktiga chefs- och stabsbefattningar. De som utbildas skall vara väl skickade att både i fred och vid ett eventuellt krig med kraft och duglighet handha för land och folk viktiga uppgifter. Undervisningen i de rent militära ämnena ansåg jag skulle skötas av skickliga militärer, men jag ansåg det vara lika självklart att de civila ämnena, både vid inträdesproven och vid undervisningen, skulle handhas av lärare med dokumenterad och grundlig vetenskaplig kunnsighet i de ämnen provet och undervisningen avsåg, och att det därjämte skulle krävas pedagogisk och psykologisk omdömesförmåga. Om dessa krav inte uppfylles, blir resultatet av undervisningen vid krigshögskolan något av slumpens skördar.

I min interpellation lade jag inte huvudvikten vid att en inträdesökande hade blivit kuggad. Jag vill inom parentes säga, att vid samma tillfälle blev två från samma skola, som hade gått den långa vägen och som hade högsta betyg i historia, kuggade. Vad jag lade huvudvikten vid var att lärarna och bedömnarna i de civila ämnena saknade kompetens, både att ställa frågor och att bedöma de avgivna svaren. Detta är inte ett klander mot lärarna, men

mot det system, som gör det möjligt att på militär kommandoväg, utan hänsyn till kunnighet och lämplighet, placera för undervisning och bedömning av civila prov uppenbarligen icke lämpliga personer. Resultatet av systemet har också uppmärksamats i intervju i Svenska Dagbladet den 26 februari, där krigshögskolans chef påpekade, att det inte sällan händer, att de som i intagningslistan hamnat i toppen går ut bland de sämsta och tvärtom. Han har, säger han, ofta funderat på om intagningarna verkligen sker på rätt sätt, men hittills har varken han eller någon annan kommit fram till något bättre.

Det är självklart, att de yngre officerare, som träffas av det oformliga systemets hasardartade nyckfullhet just vid den viktiga vägdelare i militäryrket som krigshögskolan ändå utgör, är förbittrade och känner sig både försvars- och rättslösa i ett läge där de finner, att kommandot »marschera och lyd order» anses vara en mera lämplig värdemätare än kompetens.

En som varit lärare vid krigshögskolan, och som har både i skrift och på annat sätt dokumenterat sitt vetenskapliga kunnande i bland annat krigshistoria — han har tjänstgjort vid krigshögskolan i tio år — påtalar det horribla i det aktuella fallet och han skriver: »Inträdesprovets censorer, ett par militära lärare — lärarna i krigshistoria vid skolan — har inga universitetsmeriter och inte heller några andra särskilda kvalifikationer för ämnet i fråga. Man kan sålunda utgå ifrån att bedömnarna av provet varit mindre kvalificerade i historia än sökanden själv. Det har också vitsordats av en historieprofessor i Uppsala, att bedömnarnas anmärkningar mot uppsatsen är svagt grundade och delvis felaktiga.»

Författaren tillägger, att »det behöver inte i och för sig vara misskrediterande för en officer, att han saknar för-

**Svar på interpellation ang. ordningen för inträdesproven vid krigshögskolan i äm-
nena historia med samhällslära**

utsättningar som kunskapsprövare i ett civilt ämne. En svensk officer har nu för tiden ingen tid att skaffa sig någon för sådant ändamål erforderlig specialbildning. Det hos oss tillämpade passagesystemet, där påläggskandidaten ideligen kastas över från den ena militära specialiteten till den andra och ofta får en kortvarig lärarbefattning som beforderingsplanka, ger inte heller tid till rutin i ett ämne, som på grund av sin »civila» natur anses mindre viktigt än de militära grenarna.

Därför anser denne f. d. lärare, att chefen för krigshögskolan, så snart blagemagen i fråga kommit till hans kännedom, borde ha föranstaltat om rättelse på ena eller andra sättet. I stället har han valt att försöka hävda de militära lärarnas auktoritet på ett för dem mer eller mindre främmande område. Han har därmed inte gjort sin i övrigt väl anskrivna högskola någon tjänst, utan snarare bragt den i misskredit.

Därmed har denne f. d. lärare också tagit upp sakens principiella sida. Han säger att civila ämnen fordrar civila lärare; den seden har införts på andra områden av det militära undervisningsväsendet. Det borde vara ännu mer påkallat vid den högsta av krigsmaktens läroanstalter. I andra länders krigsskolor, framför allt i England och Amerika, är man noga med lärarkompetensen i varje specialitet, militär som civil. Väljer man där en officer till lärare i ett civilt ämne, gör man det vanligen därför att vederbörande har akademisk examen i ämnet i fråga. Så är ofta förhållandet med lärarna i krigshistoria. I Sverige fasthåller man vid en föråldrad tradition, som anser ämnet i fråga helt och hållet militärt.

Han säger också, att det är på tiden att detta förhållande omprövas. Vi har ett krigsarkiv med där anställda civila historiker med akademisk doktorsgrad, högt specialiserade i ämnet i fråga. Det borde ligga nära till hands

att någon av dessa befattningar för- enades med föreläsnings- och examinationsskyldighet i krigshistoria vid krigshögskolan, varvid sammankopplingen med tillämpad strategi bör upphöra.

Författaren påtalar även att den föråldrade undervisningsdetalj, som här påtalats, är en kvarleva från tyska mönster, som rätt mycket följdes på den tid — senare delen av 1870-talet — då den svenska krigshögskolan grundlades. För dåtidens och det följande halvseklets tyska officer var historia detsamma som Fredrik den stores, Moltkes m. m. Den tyska generalstaben fick därigenom en syn på gången tid, som i mycket bidrog till tvåfrontskrigets framprovocerande 1914 och därefter till nazismens uppkomst och andra världsbrandens utbrott.

Försvarsministern säger i svaret: »Historieprovet bedömes av läraren i krigshistoria vid krigshögskolan i samarbete med försvarets brevskola. Till denna lärarbefattning utses sådan officer, som under utbildningen vid krigshögskolan visat särskilt framstående insikter i krigshistoria och som därefter ägnat sig åt fortsatta studier inom det historiska facket.» Jag har ingen lust att till protokollet anteckna meritlistan för lärarna vid krigshögskolan, men jag förutsätter att försvarsministern tagit del av den och med utgångspunkt därifrån kan avgöra hur fel eller hur riktigt han bedömer denna fråga. En nuvarande fil. lic. i historia och f. d. överste och för 39 år sedan nybliven lärare vid krigshögskolan skriver: »Min personliga erfarenhet säger mig, att jag som lärare vid krigshögskolan själv saknade erforderliga kunskaper i historia för att med verklig sakkunskap kunna välja ämne till inträdesprövningen och rätta inträdesprövningens skrivningar.»

När man läser skriftväxling och rättelserna i anslutning till historieupp-

**Svar på interpellation ang. ordningen för inträdesproven vid krigshögskolan i äm-
nena historia med samhällslära**

satser vid krigshögskolan förefaller det för en lekman att till och med en uppslagsbok, exempelvis Nordisk Familjebok, skulle saknas i lärlitteraturen; att annan historisk litteratur förefaller okänd, torde väl inte vara anmärkningsvärt. Det är ändå mera egendomligt, att lärarna, som ändå i efterhand får sitta och granska och ha tillgång till litteratur, inte kan ge ett riktigt omdöme.

Men, herr talman, krigshögskolans bristfälligheter har inte bara allvarliga konsekvenser för elever utan jämväl för utvecklingen och bedömningen av vårt försvar genom att krigshögskolan skall fostra lämpliga personer för chefs- och stabsbefattningar, som i stort skall handha en budget på ca 2,5 miljard kronor per år. Dessa befattningars innehavare kan även påverka opinionen och de borde vid sina bedömanden kunna lita till ett historiskt såväl som nutida samhällsbedömande, som vilar på en något så när riktig grund. Här spelar undervisningen i civila ämnen en stor roll.

Jag kan påminna om den strid som uppkommit i samband med ett memoarverk som avslöjar att höga generalstabsofficerare författat riksdagsmotioner på löpande band och givit informationer under en lång följd av år till ett visst politiskt parti.

Jag vill även erinra om att våra högre officerare i både skrift och föredrag numera i allt större omfattning yttrar sig i militära och politiska frågor, som i vissa fall kan få utrikespolitiska konsekvenser genom att de åstadkommer missförstånd och tillmättes en större betydelse än vad som rimligtvis borde vara fallet. I dessa sammanhang kan man spåra tendenser, som kan ha sin grund i en allt för undermålig historisk undervisning vid landets krigshögskola.

Vi skall inte heller blunda för att exempelvis den engelska »försvarsre-

volutionen» kräver mera av en officerskår nu än förr. Sveriges försvar kan och får inte stanna vid »freds- och amatörarméernas» förbannelse att bara lära folk att hälsa, lyda order, marschera och möjligen skjuta. Tyvärr har vi ju vårt försvar inte bara för att paradera, det måste, om det värsta skulle inträffa, även kunna användas i krig. Miljarder kronor och miljoner tjänstgöringsdagar har troligen till ingen nytta kastats bort på parader. Militär materiel, som aldrig praktiskt skulle kunna användas vid ett försvar, har producerats och tyngt vår industri, därför att praktiskt och realistiskt omdöme saknats. Försvarets egen skola, krigshögskolan, har en stor uppgift och ett stort ansvar att fylla, ur både försvars- och ekonomisk synpunkt. Men skall den kunna fylla denna uppgift måste även antikvariska bedömanden och en föråldrad organisation överges och ge plats åt den yngre generation av officerare, som måste leva och skapa i nutid men likväl ha en realistisk verklighetsbild av det förgångna. I dag behöver krigshögskolan objektiv och vetenskaplig forskning som grund för undervisningen i både civila och militära ämnen i stället för tro och tradition. Vi har helt enkelt inte råd att ha en krigshögskola utan de kompetenta lärare, som man ändå måste förutsätta, att en skola av denna karaktär och betydelse bör ha.

Även om nu försvarsministern av prestigehänsyn anser, att han inte kan rätta vad vrängt och orättvist kan ha varit för elever som sökt in på krigshögskolan och stupat på att skolan icke haft utbildade lärarkrafter, och man djupt kan beklaga detta, så vädjar jag ändå till försvarsministern att omgående pröva och granska möjligheterna för att av krigshögskolan göra en krigshögskola, där vetenskap, forskning, teknik och känsla för demokrati blir grundstenarna. Om så blir fallet,

Svar på interpellation ang. ordningen för inträdesproven vid krigshögskolan i ämnenas historia med samhällslära

vågar jag tro, att våra unga officerare med förtroende och arbetsvilja skall söka sig till krigshögskolan i full vetenskap om att deras förmåga och lämplighet objektivt blir prövade, och att skolan för land och folk kan ge fullgoda chefs- och stabsbefattningar, vilkas innehavare med ungdomlig förmåga till förnyelse kan ta både ekonomiska hänsyn och ge fasthet, styrka och förtroende åt vårt försvar.

Jag tror nog att hela svenska folket eller i varje fall större delen därav skulle önska, att försvarsministern, när han blir något varmare i kläderna, verkligen ser på denna fråga med det allvar och intresse som behövs. Det är nämligen hårt för elever, som söker sig in på krigshögskolan, att bli avvisade, därför att de, som skall bedöma det hela, har sämre kunskaper än de sökande. Men det är även så att krigshögskolan har vida större och viktigare uppgifter, som en försvarsminister ändå måste med intresse pröva och söka lösa.

Herr **BRACONIER** (h):

Herr talman! Jag vill inte alls, såsom interpellanten här gjorde, ifrågasätta skickligheten hos krigshögskolans lärare i allmänhet; det anses nog att den ligger på hög nivå. Att den fråga, som interpellanten här tagit upp, ändå väckt uppmärksamhet beror därpå, att en av landets främsta historiker, en professor i historia i Uppsala, har påvisat att de anmärkningar, som gjorts mot vederbörandes inträdesprov i historia, i några ganska betydelsefulla fall varit felaktiga. Jag kan inte på något sätt bedöma, hur man i övrigt tillämpar betygsskalan när det gäller sådana här uppsatser och jag förstår att försvarsministern med all rätt kan påpeka att inträdesproven till krigshögskolan sker under andra förhållanden än för studentexamen och för filosofie kandidat-

examen, men det måste väcka ganska stor uppmärksamhet, om en inträdesökande inte får den betygssumma som behövs för att bli antagen vid krigshögskolan och en historieprofessor, som ändå måste förutsättas representera den högsta sakkunskap på området, efter en grundlig prövning kommer till det resultatet, att de anmärkningar, som gjorts av lärarna i vissa fall är tvivelaktiga. Då kan man inte, om man tillämpar vanliga logiska regler, dra annan slutsats än att det kan ifrågasättas, huruvida kriorättandet vid krigshögskolan försiggår efter principer som motsvarar de krav moderna historieforskare har anledning ställa.

Kan det vara riktigt att vid inträdesproven till krigshögskolan andra bedömningsgrunder skall användas i ämnet historia — det är dock här inte fråga om en uppsats i något speciellt krigshistoriskt ämne utan mera en historisk uppsats i vanlig mening — än de bedömningsgrunder som tillämpas av den förnämsta sakkunskapen på området? Innan en person blir professor i ett ämne här i vårt land genomgår han ju en utomordentligt kritisk granskning av sakkunniga. Är det över huvud taget tänkbart att en forskare som professor Sten Carlsson, som sysslar med så många svåra områden inom ämnet, inte skulle kunna avgöra vad som i detta sammanhang är det vetenskapligt rätta?

Vad som inträffat har i alla historiskt intresserade kretsar väckt vissa tvivelsmål om, huruvida bedömningen av inträdesproven i historia verkligen sker efter principer som ger rättvisa åt de inträdesökande, och sådant medför alltid, herr talman, en känsla av olust.

Herr **EDLUND** (h):

Herr talman! I inträdesprövningarna till krigshögskolan ingår även ett historieprov, och jag kan så till vida ge herr Lundberg rätt som jag medger, att

Svar på interpellation ang. ordningen för inträdesproven vid krigshögskolan i ämnenas historia med samhällslära

det kunde vara lämpligt att prövningarna av de inträdessökande i detta fall handhades av akademiker av facket.

I övrigt vill jag med anledning av en del andra reflektioner, som herr Lundberg här gjorde, påpeka att vid krigshögskolan förekommer icke ämnet historia, utan i stället krigshistoria, vilket är något helt annat. En akademiker med betyg i historia torde sakna kompetens att vara lärare i krigshistoria, lika väl som en officer som är krigshistoriker saknar kompetens att vara lärare i historia vid en högskola.

Chefen för försvarsdepartementet, herr statsrådet ANDERSSON:

Herr talman! Jag skall inte gå närmare in på herr Lundbergs anförande, eftersom han där blandade in en mängd ovidkommande ting.

Det uppmärksammade fall, som naturligtvis utgör bakgrunden till interpellationen, har sitt intresse inte bara ur den synpunkt, som här närmast diskuterats, nämligen frågan om kompetensen hos lärarna vid krigshögskolan, utan även ur andra synpunkter. Det är inte någon lätt sak att komma in vid krigshögskolan, och många stupar på inträdesproven. Förra året, när det uppmärksammade fallet inträffade, deltog 90 sökande i proven och av dessa kom 25 in vid krigshögskolan. En av dem, som stupade, var en officer med filosofie kandidatexamen i ämnet historia. Han fick sitt inträdesprov i historia underkänt. Jag vill i detta sammanhang fästa de ärade kammarledamöternas uppmärksamhet därpå, att vederbörande bedömare av inträdesproven vid krigshögskolan inte hade någon aning om att den sökande hade denna examen, eftersom författarna för dem är anonyma; bedömarna vet med andra ord inte vem som har skrivit respektive uppsatser.

Efteråt har, såsom här omtalats, en

professor i historia bedömt den kuggade sökandens uppsats och kommit till det resultatet att om det hade varit fråga om en studentuppsats, skulle denne filosofie kandidat ha erhållit betyget Ba. Ett sådant betyg räckte emellertid inte för inträde vid krigshögskolan. De som söker till krigshögskolan har i allmänhet avlagt studentexamen tio år tidigare och därefter gått igenom olika slag av skolor. De befinner sig alltså i fråga om kunskaper en bit ovanför studentstadiet, när de deltar i dessa prov till krigshögskolan. Därför behöver det inte, såsom jag framhållit i mitt interpellationssvar, ligga någonting märkvärdigt däri, att en professor bedömer en uppsats såsom värdig betyget Ba i studentexamen, medan samma uppsats underkännes som inträdesprov vid krigshögskolan. Jag ber kammarens ledamöter än en gång observera att många blir underkända vid dessa inträdesprov, och detta gäller inte minst ämnet historia.

Beträffande lärarnas och bedömarernas kompetens vill jag först rätta herr Lundberg, som påstår, att vederbörande är kommenderade till krigshögskolan. Dessa befattningar tillsätts efter ansökan. I fråga om de lärare, som diskussionen närmast har kommit att gälla, har jag gjort vissa särskilda undersökningar, eftersom jag i princip har samma mening som alla andra, nämligen att man måste ha fullt kompetenta bedömare av dessa uppsatser. Den lärare, som saken i första hand gäller, har i över sex år undervisat i krigshistoria vid krigshögskolan. Han har en mycket väl meriterad tjänstgöring, och han har som krigshistorisk författare skrivit åtskilligt, som man har fäst uppmärksamhet vid och som visar, att han är högt kvalificerad. Han har vidare deltagit i det historiska licentiatseminariet vid Stockholms högskola under år 1948. Jag tror inte, att det vore rimligt att i detta sammanhang underkänna hans kompetens.

**Svar på interpellation ang. ordningen för inträdesproven vid krigshögskolan i äm-
nena historia med samhällslära**

tens när det gäller att bedöma kunskaper i krigshistoria.

På samma sätt förhåller det sig med de lärare, som i försvarets brevskola fristående medverkar vid bedömningen av uppsatserna. Många av dem har akademisk kompetens.

Jag har i mitt interpellationssvar sagt, att det förhållandet att denne filosofie kandidat inte klarade sig, icke behöver föranleda någon omprövning av gällande bestämmelse, då jag menar, att man inte utan vidare — som väl interpellanten avsett — med hjälp av en tidigare avlagd akademisk examen skall komma förbi den konkurrens och den tävlan, som ligger i själva provet. Å andra sidan har jag framhållit, att vi kanhända i framtiden bör tillkalla expertis utifrån med akademiska examina.

Jag har kommit till den slutsatsen efter att mycket ingående ha både läst uppsatser och studerat kompetensen hos lärarna, att det vore orimligt att underkänna dessa lärares kompetens. De är kvalificerade för sin uppgift, och man kan inte underkänna dem genom att här dra fram professorer, som bedömer uppsatser på ett annat sätt. Vi kan ju tänka på professor Palme, som fått sin lärobok i historia underkänd av flera professorer. Skulle han ha varit kompetent att ge sig in på denna fråga?

Herr LUNDBERG (s):

Herr talman! Vad det gäller docent Palme och hans lärobok skulle jag vilja säga, att det är en helt annan sak. Där är det fråga om forskning och om att pröva något nytt, och det kan hända att docent Palme kommer att få mera rätt än herr statsrådet här förstår.

Sedan skulle jag också vilja bemöta herr Edlund, när han talar om att akademiker saknar förmåga att pröva i krigshistoria. Även om militären har vissa anspråk på att ställas i särklass, vågar jag nog ändå påpeka, att de rättelser, som de militära historikerna har

gjort och som man sedan har anmärkt på, just gäller ett krig.

Herr statsrådet påstod, att jag i mitt anförande blandade in många ovidkommande frågor. Det förhåller sig dock så, att krigshögskolan aldrig vare sig från pressens sida eller från annat håll har ägnats någon uppmärksamhet eller fått den tillsyn, som varit nödvändig.

Sedan talas det om hemliga prov och anonyma författare m. m. Herr statsråd, en lärare från brevsolan som sköter undervisningen i en klass kan nog omedelbart säga, att den eller den uppsatsen måste grunda sig på annan undervisning än den han står för, därför att den visar vilja att vetenskapligt pröva och komma in i ämnet på ett annat sätt.

Jag kan tyvärr inte säga mera än detta, men jag skulle vilja råda herr statsrådet att läsa på den rulla och den plan för utbildningen, som ligger till grund för lärarnas arbete. Jag har dem till hands, men jag vill inte läsa in dem i protokollet.

Det hävdas vidare, att det inte räcker för krigshögskolan med Ba i studentexamen, men, snälla herr statsrådet, hur höga betyg har lärarna? Skulle de klara ett AB eller ens ett B? De har aldrig underställts någon som helst prövning, om de kan någon krigshistoria, utan de är tillsatta på subjektiva grunder. Jag vågar säga, att jag aldrig har haft någon överdriven tro på vare sig det ena eller det andra, inte heller på akademiker, men efter att ha gått igenom dessa olika frågor har jag — det må herr statsrådet ursäkta — större tilltro till akademikerna, som ändå har bevisat att de kan sätta sig in i historiska spörsmål bättre än dessa bedömare vid KHS, som tyvärr är lekmän i ordets verkliga bemärkelse. Dessa har inte visat prov på att de ens tittat i Nordisk Familjebok, när de skulle granska uppsatserna. Det tror jag att herr statsrådet också är medveten om.

Svar på interpellation ang. ordningen för inträdesproven vid krigshögskolan i ämnenä historia med samhällslära

Herr **BRACONIER** (h) kort genmäle:

Herr talman! Jag sade i mitt första anförande att jag inte vill diskutera bedömarnas allmänna kvalifikationer utan bara lärarnas anmärkningar mot denna uppsatsen. Den historiska sakkunskapen är såvitt jag vet praktiskt taget överens om att dessa rättelser uppvisar allvarliga fel. Statsrådet drar en barock slutsats när han, därför att det riktats kritik mot docent Palme — han är inte professor — som skrivit en lärobok i samhällskunskap för gymnasiet, vilken understundom synes så felaktig att vem som helst i denna kammare torde finna framställningen egendomlig, inte vill skänka tilltro till de uppgifter som har lämnats av professor Sten Carlsson, vars forskning av samtliga sakkunniga vitsordats ligga på mycket hög nivå. Det finns skrifter av Palme som visar att han tagit fel i grundläggande frågor, men såvitt jag vet har inte de kriabedömande lärarna kunnat bestrida att deras bedömning i ett par fall varit onyanserad.

Vad man i historiska kretsar nu är oviss om är huruvida bedömningsgrunderna är sådana, att rättvisa skipas mellan olika sökande. Jag tror att jag här företrädde en ganska stark opinion bland alla dem som är intresserade av sakkunskap i fackämnet historia.

Chefen för försvarsdepartementet, herr statsrådet **ANDERSSON**:

Herr talman! Jag hade samma mening som herr Braconier när jag, utan att ha någon insikt i krigshögskolans verksamhet, närmade mig detta ärende. Efter att bland annat ha läst många artiklar i tidningarna i denna fråga utgick jag från, att detta var något sjukt. Sedan har jag gått igenom uppsatser och granskat lärarkrafternas kompetens och dessutom lagt märke till vad som är väsentligt, nämligen att provet ingalunda endast avser ett skriftligt prov

i krigshistoria utan — som jag citerade i interpellationssvaret — det gäller att klarlägga den sökandes förmåga att genomtränga och utveckla det förelagda ämnet och även behandla det svenska språket i skrift. Detta är bedömningsgrunderna för ämnet krigshistoria. Jag har därför kommit till den bestämda slutsatsen, att det som professor Carlsson sagt om det historiska innehållet i och för sig kan vara alldeles riktigt, men det är inte relevant. Det är nämligen icke fråga om ett akademiskt prov utan om någonting annat. Eftersom professorn, om det hade gällt studentexamen, hade kunnat sätta betyget Ba, så ligger redan i detta — som kammarens ledamöter torde lägga märke till — att uppsatsen inte underkänts med tanke på det historiska innehållet. Man får betänka att alla de som konkurrerar om inträde i krigshögskolan i fråga om kunskaper i historia men även med hänsyn till andra bedömningsgrunder ligger över studentkompetensen. Av 90 sökande var det 65 som icke kom in. Alla de sökande hade tagit studentexamen och gått igenom en mängd skolor. Resultatet är därför i och för sig inte så märkvärdigt, och jag skulle tro, att de godkända uppsatserna i genomsnitt ligger över Ba om man bedömt dem som studentuppsatser.

Sedan måste jag bestämt protestera mot herr Lundberg som låtsades som om han hade kännedom om ytterligare ting, som hade påverkat mig. Sjung ut bara, herr Lundberg, om det finns någonting som kan ha påverkat mig eller försvarsdepartementet! Jag har samtliga handlingar i ärendet och det är — vilket framgår av mitt interpellations-svar — ingenting mer att säga.

Att det sedan när det gäller ämnet historia och språk — det är inte bara historia det är fråga om — kan behövas ett tillskott av lärarkrafter, det är en annan sak. Krigshögskolan har säkerligen ingenting att invända emot det.

Utlåning utan hinder av gällande kreditrestriktioner, tillika svar på interpellationer ang. industrigarantilånen under nu rådande skärpta kreditförhållanden och ang. ökade möjligheter för den mindre företagsamheten att få tillgång till långfristiga lån på den vanliga kapitalmarknaden

I fråga om vad som passerat, kan det så långt jag kan se godkännas.

Herr LUNDBERG (s):

Herr talman! Statsrådet talar här om att det inte är fråga om akademiska prov och ger sken av att proven skulle vara speciellt krävande. Men när det gäller en kunskapsfråga, är det väl ändå erforderligt att den som ställer frågan och skall pröva svaret, äger kunskap som gör det möjligt för honom att objektivt pröva prestationen, särskilt som bedömningen har avgörande betydelse för de sökande. Krigshögskolans chef har själv sagt att det måste vara något fel på intagningarna. Han kanske sade det oavsiktligt, men han har sagt det. En person som har varit lärare i tio år vid krigshögskolan har också yttrat, vilket jag citerade, att undervisningen vid krigshögskolan på vissa områden inte är den man skulle önska.

Jag skall villigt erkänna, att metoden att sätta dem som skall skriva prov klockan 5 på morgonen i en buss och köra dem till en lokal på ett annat ställe i staden för att pröva deras fysiska och psykiska styrka ligger utanför det som är vanligt vid akademiska prov, men det är givet att deras förmåga att tåla sådant kan bli viktigare än att de kan t. ex. krigshistoria.

Det har talats om påverkan. Jag har sagt, att statsrådet för att undersöka lärarnas kvalifikationer borde sätta dem på lärobänken och låta dem prövas och betygsättas. Jag skulle vara mycket intresserad av att få se resultatet, även om de kanske efter denna diskussion har måst kvalificera sig något.

Hela svaret är ju ett referat av krigshögskolans skrivelse. Jag vill inte klandra statsrådet för att han inte på så kort tid har kunnat komma in i denna fråga. Det är inte möjligt att klara upp den saken. Men vad jag velat söka få förstå-

else för är behovet av att statsrådet i framtiden försöker få till stånd en objektiv och fullt betryggande inträdesprövning och undervisning. Krigshögskolans ställning som en högskola för hela vårt försvar är så pass viktigt, att det både med hänsyn till de sökande och ur andra synpunkter borde vara angeläget för en försvarsminister att rätta till vad vrängt och felaktigt kan vara.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 3

Föredrogos var efter annan följande Kungl. Maj:ts på bordet liggande propositioner; och remitterades därvid

till statsutskottet propositionen nr 159, med förslag till ändringar i 1947 års allmänna tjänstepensionsreglemente, m. m.;

till utrikesutskottet propositionen nr 162, om godkännande av handelsavtal mellan Sverige och Benelux-länderna;

till behandling av lagutskott propositionen nr 163, rörande ratifikation av konvention angående vissa till civilprocessen hörande ämnen;

till statsutskottet propositionen nr 166, angående fångvårdsanstalter i Österåkers kommun, Stockholms län, och i Kumla stad; samt

till behandling av lagutskott propositionen nr 167, med förslag till lag om ändrad lydelse av 1 § allmänna ransoneringslagen m. m.

§ 4

Utlåning utan hinder av gällande kreditrestriktioner, tillika svar på interpellationer ang. industrigarantilånen under nu rådande skärpta kreditförhållanden och ang. ökade möjligheter för den mindre företagsamheten att få tillgång till långfristiga lån på den vanliga kapitalmarknaden

Föredrogos bankoutskottets utlåtande nr 8, i anledning av väckta motioner

Utlåning utan hinder av gällande kreditrestriktioner, tillika svar på interpellationer ang. industrigarantilånen under nu rådande skärpta kreditförhållanden och ang. ökade möjligheter för den mindre företagsamheten att få tillgång till långfristiga lån på den vanliga kapitalmarknaden

angående utlämnande av vissa lån utan hinder av gällande kreditrestriktioner.

Chefen för handelsdepartementet, herr statsrådet Lange, hade tillkännagivit, att han hade för avsikt att i samband med behandlingen av detta ärende i ett sammanhang besvara herr Darlins interpellation angående industrigarantilånen under nu rådande skärpta kreditförhållanden och herr Strandhs interpellation angående ökade möjligheter för den mindre företagsamheten att få tillgång till långfristiga lån på den vanliga kapitalmarknaden.

Sedan utskottets hemställan föredragits, lämnades ordet på begäran till

Chefen för handelsdepartementet, herr statsrådet LANGE, som yttrade:

Herr talman! Herr Darlin har i en interpellation frågat, om jag uppmärksammat, att statsgarantien under rådande skärpta kreditförhållanden medfört att de s. k. industrigarantilånen icke nått sitt syfte.

Vidare har herr Strandh, likaledes i en interpellation, frågat, om jag vill låta utreda möjligheterna att eventuellt genom tillskapandet av en lämplig organisatorisk form öka förutsättningarna för den mindre företagsamheten att på den vanliga kapitalmarknaden få tillgång till långfristiga lån motsvarande de krediter av obligationslånetyp som under normala förhållanden står större företag till buds.

Då båda interpellationerna avser det statliga kreditstödet åt småföretagen, tillåter jag mig att besvara dem i ett sammanhang.

Först vill jag erinra om att detta kreditstöd blivit kraftigt förstärkt under de senaste åren. Förstärkningen har avsett de stödformer, som befunnits mest lämpade för småföretagens behov, nämligen utlåningen av statsmedel genom

företagareföreningarna och systemet med statlig garanti för lån till småföretag.

Vid ingången av år 1953 hade staten ställt i runt tal 16 miljoner kronor till företagareföreningarnas förfogande för utlåning. Motsvarande belopp är i år nära 38 miljoner kronor. Ytterligare ca 18,7 miljoner kronor är f. n. disponibla för ändamålet och torde till större delen komma att utlämnas till företagareföreningarna under innevarande år. Om riksdagen bifaller Kungl. Maj:ts förslag i årets statsverksproposition, kommer härutöver 4,4 miljoner kronor att kunna ställas till förfogande. Det statliga kreditstödet i denna form kan sålunda i år beräknas komma upp i en summa av 61 miljoner kronor. År 1953 fanns i landet företagareföreningar i 13 län. Som en följd inte minst av de ökade stödmöjligheterna har sedan nämnda år nya föreningar bildats även i övriga län. Föreningarnas verksamhet omspannar alltså nu hela landet utom Stockholms stad.

Systemet med industrigarantilån tillkom år 1954. Ramen för garantigivningen har för vart och ett av de tre budgetåren 1954/55—1956/57 bestämts till 10 miljoner kronor och för nästa budgetår har i statsverkspropositionen föreslagits samma belopp. Under budgetåren 1954/55 och 1955/56 utnyttjades den statliga garantien för lån å sammanlagt cirka 7,9 respektive 7,5 miljoner kronor. Under innevarande budgetår har hittills omkring 8,1 miljoner kronor tagits i anspråk av garantiramen och det är sannolikt att hela rambeloppet av 10 miljoner kronor kommer att utnyttjas. Om så sker, kommer vid utgången av innevarande budgetår den lånesumma, för vilken statsgaranti beviljats, att uppgå till i runt tal 25 miljoner kronor.

Av min redogörelse framgår, att den

Utlåning utan hinder av gällande kreditrestriktioner, tillika svar på interpellationer ang. industrigarantilånen under nu rådande skärpta kreditförhållanden och ang. ökade möjligheter för den mindre företagsamheten att få tillgång till långfristiga lån på den vanliga kapitalmarknaden

statliga insatsen för finansiering av småföretag genom utlåning och garantier ökat på fem år från 16 till 86 miljoner kronor, eller mer än femdubblats. Man bör i detta sammanhang också komma ihåg landstingens positiva medverkan för att stödja småföretagsamheten genom anslag till företagareföreningarna eller på annat sätt.

Vad härefter angår interpellationerna vill jag först till herr Darlin säga, att syftet med statsgarantien ju ingalunda har något direkt samband med den allmänna kreditpolitiken. Meningen med denna stödform är, som framgår av 1954 års proposition i ämnet, att ställa godtagbar lånesäkerhet till förfogande för sådana småföretagare, som vill göra ur samhällets synpunkt nyttiga investeringar men som saknar tillräckliga bankmässiga säkerheter och eget kapital. Härigenom ökas den del av den samlade kreditvolymen, som kommer småindustrin och hantverket till godo. Att så skett i betydande omfattning framgår av de uppgifter om garantigivningen som jag nyss lämnade. Så till vida har alltså garantisystemet fyllt sitt ändamål. Naturligtvis kan i rådande läge stundom vissa svårigheter att finna ett lånevilligt kreditinstitut göra sig gällande. Vid handläggningen av garantiärendena har man dock med viss framgång sökt överbrygga dylika svårigheter. För övrigt kan hänvisas till att den förra året tillkallade utredningen för översyn av kreditstödet åt hantverk och småindustri fått i uppdrag bl. a. att undersöka kreditpolitiska åtgärders inverkan på de faktiska möjligheterna att erhålla industrigarantilån.

Den utlåning av statsmedel, som i allmänhet ökad omfattning bedrivs av företagareföreningarna, innebär i och för sig en lättnad i de svårigheter, som i nuvarande kreditläge har uppkommit

för de mindre företagens kapitalförsörjning. En avsevärd del av dessa statsmedel har dessutom uttryckligen anvisats just i detta syfte, nämligen det anslag å 30 miljoner kronor, som beviljades av föregående års riksdag. Med anledning av vad herr Darlin anfört om att lättnaden ej varit generell på grund av företagareföreningarnas lokalisering vill jag framhålla, att föreningar med utlåningsrätt nu finns i samtliga län utom ett och att, såsom framgår av propositionen om nyssnämnda anslag, lån kan beviljas även till företagare i detta län — där f. ö. förening håller på att bildas — och i Stockholms stad. Herr Strandh säger i sin interpellation, att företagareföreningarnas långivning i första hand avser att möta behovet av driftskapital och att man därför kan bortse från denna långivning då det gäller småföretagens behov av långfristiga krediter. I själva verket förhåller det sig så, att några närmare föreskrifter om föreningarnas långivning ej lämnats men att denna utlåning liksom f. ö. industrigarantilånen hittills till största delen har avsett investeringar i byggnader, anläggningar och maskiner och haft jämförelsevis långfristig karaktär.

Som framgår av den nyss lämnade redogörelsen, tillgodoses småföretagsamhetens behov av långfristiga krediter, i den mån det inte kan täckas i vanlig ordning på kreditmarknaden, i stor utsträckning genom statlig medverkan i former, som tillskapats för ändamålet. I stort sett har det statliga kreditstödet i dessa former fungerat väl. Någon anledning att utöka antalet stödformer finns inte enligt min mening. Tvärtom har det varit ett önskemål, inte minst från riksdagens sida, att en samordning och ett förenhetligande kommer till stånd. Detta är en huvuduppgift för den nyssnämnda utredningen, vars rikt-

Utlåning utan hinder av gällande kreditrestriktioner, tillika svar på interpellationer ang. industrigarantilånen under nu rådande skärpta kreditförhållanden och ang. ökade möjligheter för den mindre företagsamheten att få tillgång till långfristiga lån på den vanliga kapitalmarknaden

punkt angivits vara att i möjlig mån nedbringa antalet låneformer. Enligt direktiven för utredningen kan denna pröva och avge förslag beträffande spörsmål, som sammanhänger med statens kreditstödande verksamhet och som utredningen uppmärksammar vid fullgörande av sitt uppdrag. Utredningen är sålunda oförhindrad att även överväga det av herr Strandh framförda uppslaget med ett statligt kreditstöd i form av kompletterande borgen för ett kollektivt obligationslån. Denna anordning erbjuder emellertid, såvitt jag kunnat finna, inte någon fördel framför de nuvarande stödformerna. Snarast förefaller vägen över ett dylikt lån vara en onödig omgång, som dessutom troligen medför vanskligheter ur administrativ synpunkt. Med hänsyn till det anförda finner jag varken behövt eller lämpligt att den av herr Strandh aktualiserade frågan utredes i annan mån än detta finnes kunna ske inom ramen för det uppdrag, som givits 1956 års utredning.

Under detta anförande övertog herr andre vice talmannen ledningen av förhandlingarna.

Härefter anförde:

Herr DARLIN (h):

Herr talman! Jag ber att till herr statsrådet och chefen för handelsdepartementet få framföra mitt tack för svaret.

Alla är i dag ense om att statsmakterna måste föra en restriktiv ekonomisk politik. Däremot råder mycket starkt delade meningar om hur denna restriktiva politik bör utformas. Regeringens ekonomiska politik är huvudsakligen inriktad på att dämpa aktiviteten inom det enskilda näringslivet. Investeringsavgiften, den höjda bolagsbeskattningen, de skärpta lagervärde-

ringsreglerna, byggnadsregleringen och kreditrestriktionerna talar sitt tydliga språk. Att alla dessa åtgärder hämmar produktionen men inte de inflationistiska tendenserna, framgår med all önskvärd tydlighet av årets finansplan.

I detta sammanhang är kreditpolitiken särskilt aktuell. Det är nämligen just på grund av kreditrestriktionernas utformning som industrigarantilånen för den mindre företagsamheten inte kunnat erhållas i önskvärd utsträckning samtidigt som kreditrestriktionerna gjort dem ännu nödvändigare än tidigare. Genom det s. k. utlåningstaket har statsmakterna i ett par omgångar tvingat affärsbankerna att drastiskt skära ned sin utlåning och ålagt dem att tills vidare bibehålla den på så sätt frampressade låga nivån. Nedskärningen av kreditgivningen till näringslivet har av allt att döma drabbat småföretagen särskilt hårt. Det är inte så, att affärsbankerna skulle ha diskriminerat de mindre företagarna vid kreditgivningen. Att småföretagen blivit hårdast drabbade har i stället väsentligen två andra orsaker. För det första har de små och medelstora företagen alltid haft större behov av krediter än de större, eftersom småföretagen i väsentligt mindre utsträckning kunnat finansiera sina investeringar med eget kapital. Denna knappare tillgång på eget kapital har också medfört större behov av rörelsekrediter för dessa företag. För det andra har småföretagen blivit klämda särskilt hårt genom att de har så små möjligheter att få leverantörskrediter men själva är tvungna att bevilja sådana i stor utsträckning.

Nu hade man kunnat tro, att industrigarantilånen skulle kunna bidra till åtminstone någon liten lättnad i småföretagens trängda läge. Dess värre har emellertid »taket» i affärsbankernas utlåning fått till följd att man — hur

Utlåning utan hinder av gällande kreditrestriktioner, tillika svar på interpellationer ang. industrigarantilånen under nu rådande skärpta kreditförhållanden och ang. ökade möjligheter för den mindre företagsamheten att få tillgång till långfristiga lån på den vanliga kapitalmarknaden

ogärna man än vill — måst avvisa nya lånekunder, trots att de har en så fullgod säkerhet som en statsgaranti. Det är ju som bekant på det viset, att småföretagarna oftast kommer att betraktas som nya lånekunder, eftersom deras kreditbehov företer en mera spridd bild än de större företagens, när småföretagarna kanske investerar vart annat eller vart tredje år. De stora företagen har behov av en jämnare investering. Det är ganska märkvärdigt, att bankerna skall tvingas till så rigorös återhållsamhet, att t. o. m. de relativt ringa industrigarantilånen ej helt och hållet skall kunna rymmas på kreditmarknaden. Det vore i det här sammanhanget intressant, herr statsråd, att få reda på vad som menas med, som herr statsrådet säger, att man med viss framgång sökt överbrygga svårigheterna att finna ett lånevilligt kreditinstitut. Vad som fordras är en omprövning av hela kreditpolitiken. Det sker bäst genom att utlåningstaket slopas och ersättes med en rörlig räntepolitik i den meningen, att riksbanken får reglera likviditeten på kreditmarknaden utan sidoblickar på vilken räntenivå som blir en följd av och ett uttryck för den naturliga jämvikten mellan tillgång och efterfrågan på kapital. Först i en sådan rörlig kreditmarknad får affärsbankerna möjlighet att i konkurrens med varandra lämna krediter till sådana låntagare, som kan redovisa de mest lönsamma projekten. Det är i ett sådant system som industrigarantilånen får en verklig funktion. Småföretagaren svarar för lönsamheten, och staten ställer sig bakom som garant för att betalningsuffästelsen infrias. I ett sådant system skulle vi inte heller behöva hålla oss med sådana surrogat som statens speciella fond för lån till småföretagare. Att denna form av statligt stöd under fem år tillsammans uppgått till

61 miljoner kronor, tycker jag inte är något som behöver föranleda vare sig regering eller riksdag att slå sig för bröstet. Det är »til syvende og sidst» bara en ringa ersättning för vad staten tagit ut i form av för höga skatter och produktionshindrande pålagor. Jag tror inte, att systemet är lyckligt. I det sammanhanget vill jag dock tacksamt notera, att herr statsrådet i alla fall inte ämnar utöka antalet statliga låneformer.

Genom 1954 års beslut om industrigarantilånen har statsmakterna uppmärksammat småindustriens trängda läge. Det kan inte vara rimligt, att regeringen bedriver en ekonomisk politik, som upphäver garantilånens verkningar och i stället gör ont värre. Den industriella utvecklingen i Sverige har visat, att småföretagsamheten har en mycket stor betydelse för det ekonomiska framåtskridandet.

Herr **STRANDH** (fp):

Herr talman! Jag ber att få tacka herr statsrådet för svaret på min interpellation.

Anledningen till interpellationen är det svåra läge som speciellt småföretagarna har råkat i på grund av kredit-svårigheterna. Redan före de senaste årens kreditåtstramning hade småföretagarna det synnerligen besvärligt att ordna långfristiga krediter. Orsakerna härtill är många, bland annat brist på säkerheter, mindre möjligheter till självfinansiering på grund av skärpta avskrivningsregler för inventarier och lager, höjd bolagsskatt m. m. samt frånvaron av en speciellt för småföretagarna organiserad del av kapitalmarknaden. De mindre företagen har för närvarande faktiskt inte lika stora möjligheter som storföretagen att konkurrera på kapitalmarknaden.

Även om statsmakterna, såsom herr statsrådet anför i sitt svar, på olika sätt

Utlåning utan hinder av gällande kreditrestriktioner, tillika svar på interpellationer ang. industrigarantilånen under nu rådande skärpta kreditförhållanden och ang. ökade möjligheter för den mindre företagsamheten att få tillgång till långfristiga lån på den vanliga kapitalmarknaden

har beaktat önskemålet om särskilda stödformer för kredit åt småföretag, bland annat genom ökade utlåningsmöjligheter för företagareföreningarna, saknas likväl möjligheter att få verkligt långfristiga lån. Med långfristiga lån menar jag här lån med löptid på cirka 20 år och helst amorteringsfria de fem första åren. Företagareföreningarnas lån löper i allmänhet på 8—10 år, i något enstaka fall kanske 10—15 år. Föreningarna är visserligen oförhindrade att medge längre löptid, men så har inte skett i någon större omfattning.

Herr statsrådet anmärkte på att jag i interpellationen hade sagt, att lånen från företagareföreningarna användes som driftkapital. Det var kanske ett misstag. Jag kan dock hänvisa till praktiska fall där företag, som ordnat lån för anskaffning av maskiner, inventarier och fastigheter, har kommit i ett sådant läge, att lånemöjligheterna tagit slut och att de därför måst gå till företagareföreningen och begära ett lån för att över huvud taget kunna fortsätta verksamheten. Jag kan visa på flera sådana fall från mitt län.

Jag vill passa på att säga, att våra erfarenheter av företagareföreningarnas verksamhet är goda. Vi har en förening som arbetat i 6—7 år och varit till stor nytta. Det räcker emellertid inte med lånen från företagareföreningarna.

Min interpellation har inte syftat till annat än ett förslag att skapa en form för långa krediter, d. v. s. med en löptid på cirka 20 år. Statsrådet svarar härpå genom hänvisning dels till företagareföreningarnas låneverksamhet och dels till industrigarantilånen genom kommerskollegium, vilka kreditstödformer i och för sig är till stor nytta för småföretagarna, men detta tillgodoser inte deras behov av en verkligt långfristig kredit.

Jag utgår dock från att svaret innebär, att den förra året tillsatta utredningen får syssla även med denna fråga, då den enligt herr statsrådets svar är oförhindrad att göra detta.

Chefen för handelsdepartementet, herr statsrådet **LANGE**:

Herr talman! Jag har inte för avsikt att i detta sammanhang ta upp någon allmänekonomisk diskussion med herr Darlin. Jag vill emellertid begagna tillfället att framhålla, att garantilånen inte varit svåra att placera i bankerna. Under den tid då jag i sista hand haft ansvar för denna verksamhet har, såvitt jag erinrar mig, inte i något enda fall en ansökan avslagits av den anledningen, att någon kreditgivare icke funnits. När ibland någon kreditgivare inte anmälts till en början, har tjänstemännen, tidigare i handelsdepartementet och numera i kommerskollegium, vid närmare undersökning och diskussioner alltid kunnat ordna kredit. Det var detta jag syftade på när jag i mitt interpellationssvar framhöll, att svårigheterna i detta hänseende hade kunnat överbryggas. Jag vill därför på det bestämdaste bestrida, att det varit svårt att finna kreditgivare för garantilånen.

Herr Darlin har ju personlig erfarenhet av denna verksamhet och borde därför sitta inne med litet gedignare kunskaper om verksamheten än hans uttalande här tyder på.

Jag vill ickså bara konstatera, att en lättnad genomförts med den kredit på 30 miljoner kronor, som riksdagen på regeringens förslag beslöt i fjol höst. Det betyder en utökning.

Sedan vill jag inte förneka, att kreditrestriktionerna naturligtvis kan ha verkat även på detta område och kanske ibland hårdare på detta område än på andra. Men de undersökningar och utredningar, som gjorts av bl. a. Handels-

Utlåning utan hinder av gällande kreditrestriktioner, tillika svar på interpellationer ang. industrigarantilånen under nu rådande skärpta kreditförhållanden och ang. ökade möjligheter för den mindre företagsamheten att få tillgång till långfristiga lån på den vanliga kapitalmarknaden

banken, ger inte fog för det påståendet, även om de inte heller ger tillräcklig grund för att bestrida att småföretagen liksom många andra industriföretag fått svårigheter att erhålla kredit; det har ju varit kreditpolitikens syfte. Jag tror emellertid inte att det kan ledas i bevis, att kreditåtsramningen rent allmänt verkat hårdare på de mindre företagen på detta område än på andra och större företagsformer.

Jag noterade också med tacksamhet att herr Darlin uttalade glädje över att man inte överväger att utöka antalet låneformer. Därmed har han också på sitt sätt gett ett svar på herr Strandhs förslag att finna former för längre krediter åt småföretagen. För egen del tror jag inte, att det är behovet av 20-åriga krediter, som är det mest framträdande — in-teckningskrediter kan väl som regel ordnas — utan vad företagen behöver är krediter med kortare löptid, någon gång krediter på 10 eller 15 år men ibland 5 år och kortare. Det är därför jag inte tror mycket på det uppslag att ordna en form av kollektiva obligationslån för dessa företag, som herr Strandh föreslagit i sin interpellation. Jag tror inte den vägen är framkomlig. Jag vill upprepa vad jag säger i mitt interpellationssvar, nämligen att den utredning som tillsatts är förutsättningslös. Jag kommer inte att hindra den från att undersöka även detta uppslag, om utredningen finner sig böra göra det, men jag kommer inte heller att uppmana utredningen att undersöka det närmare.

Herr DARLIN (h):

Herr talman! Herr statsrådet bestri-der bestämt att industrigarantilånen varit svårplacerade och säger, att jag borde besitta gedignare kunskaper på detta område än vad som framgick av vad jag låtit förstå. Jag ber att få poängtera

herr statsrådets uppgift i sitt svar, att den statliga garantier under budget-åren 1954/55 och 1955/56 utnyttjades för lån på sammanlagt cirka 7,9 respektive 7,5 miljoner kronor av tillgängliga 10 miljoner kronor. Jag vill också säga till herr statsrådet att jag kan nämna några fall, där vederbörande inte fått några pengar. En industri i västra Sverige sökte 1955 ett industrigarantilån på 150 000 kronor. Företaget hänvände sig till olika banker och kreditinstitut, men dessa sade sig inte kunna bevilja något lån. I ett annat fall hade en industri inom byggnadsbranschen — jag tror det var i Älvsborgs län — sökt lån och fått preliminärt besked, att man kunde få industrigarantilån. Företaget hänvände sig till Sveriges kreditbanks avdelningskontor och fick det beskedet av denna statliga bank, att banken inte kunde låna ut några pengar till företaget, eftersom räntan endast var $5\frac{1}{4}$ procent. Banken sade sig hellre låna ut pengar till låntagare, som inte hade någon statlig kreditgaranti, eftersom banken då skulle erhålla större avkastning på sitt kapital; banken var ett affärsdrivande företag och måste se realistiskt på sin verksamhet.

I ett tredje fall, som jag mycket väl känner till, sökte ett företag lån och hänvände sig till riksbanken. Riksbanken sade nej, posten sade nej och en större affärsbank sade nej. I samtliga fall var motiveringen den låga räntefoten och de allmänna kreditrestriktionerna.

Detta understryker ytterligare att de statliga industrigarantilånen inte fungerar tillfredsställande.

Chefen för handelsdepartementet, herr statsrådet LANGE:

Herr talman! Jag har ingalunda bestritt att det finns lånesökande småföretagare, som fått sina ansökningar

Utlåning utan hinder av gällande kreditrestriktioner, tillika svar på interpellationer ang. industrigarantilånen under nu rådande skärpta kreditförhållanden och ang. ökade möjligheter för den mindre företagsamheten att få tillgång till långfristiga lån på den vanliga kapitalmarknaden

avvisade av kreditinstitut. Det lär man kunna finna många fler exempel på än dem som herr Darlin här anfört. Men jag har sagt, och det vill jag upprepa, att anledningen till att denna verksamhet kanske inte fått den omfattning, som herr Darlin skulle önska, inte är den omständigheten, att det varit svårt att placera de statsgaranterade lånen i kreditinstituten; under de ett och ett halvt år jag sysslat med denna verksamhet har det inte förekommit ett enda fall, där den omständigheten varit avgörande för ett avslag. Det har förekommit att avslag meddelats, men då har det varit på andra grunder. När jag nu tänker efter kommer jag ihåg, att det kanske förekommit i något fall, att lånegivaren inte varit klar, men ifrågavarande ansökan då redan av andra skäl icke hade ansetts kunna föranleda bifall.

Jag kan nämna för herr Darlin att då beloppet 10 miljoner kronor, som utgjorde den ram riksdagen på Kungl. Maj:ts förslag fastställt för denna verksamhet, icke uppnåddes i fjol, så berodde det heller inte på att det saknades bankinstitut som var villiga att lämna lån. Orsaken var att dessa låneansökningar, med den prövning och efter de grunder som tillämpas vid bedömningen av ansökningarna, av andra skäl inte ansågs kunna föranleda bifall. Statsgaranti lämnades därför inte i dessa fall. En mängd ansökningar har sålunda avslagits t. o. m. då det funnits kreditinstitut som varit villiga att utlåna lån. Jag tror därför inte att herr Darlins siffror i detta sammanhang bevisar någonting, så länge han inte kan påvisa att det rör sig om fall där staten verkligen varit villig att lämna statlig garanti. Jag tror, som sagt, inte att herr Darlin kan leta upp något sådant fall.

Det är möjligt att någon enda företagare avhållit sig från att söka statlig lånegaranti på grund av svårigheten att

finna ett kreditinstitut som var villigt att lämna ut lån. Hittills har det emellertid inte visat sig omöjligt att hos långgivare placera de lån, för vilka statlig kreditgaranti beviljats.

Herr **DARLIN** (h) kort genmäle:

Herr talman! När herr statsrådet nämnde mitt namn i samband med ett lånefall, måste jag framhålla, att begäran om lån i detta fall avslagits av fyra olika kreditinstitut. Genom ett speciellt vänskapligt förhållande till ett kreditinstitut kunde saken emellertid regleras i efterhand.

På tal om statens utlåning i övrigt ber jag att få framhålla, att den supplementära jordbrukskrediten fungerar på samma sätt som industrigarantilånen. I ett fall avslag riksbanken en framställning om lån på 10 000 kronor, där lånesökanden erbjudit säkerhet av tre borgensmän. Sökanden frågade sedermera, huruvida han kunde få det begärda lånet om borgen förstärktes. Från riksbanken svarades emellertid, att anledningen till avslaget alls icke var att säkerheten ansågs otillfredsställande.

Chefen för handelsdepartementet, herr statsrådet **LANGÉ**:

Herr talman! Herr Darlin påminner mig om en talare som — litet trängd i en debatt — börjar tala om något helt annat. Jag har inte talat om jordbrukskrediterna i detta sammanhang, och de avsågs heller inte i interpellationen.

Herr **SVENSSON** i Stenkyrka (bf):

Herr talman! Jag skall inte deltaga i denna interpellationsdebatt utan vill endast göra en liten kommentar till det utskottsutlåtande, som här presenterats. Jag tillhör motionärerna beträffande de s. k. garantilånen, men jag vill hänvisa till bankoutskottets uttalande att även behovet av driftlån skulle kunna

Lagändringar i syfte att möjliggöra för banker och andra kreditinstitut att vid framtida övergång till fem dagars arbetsvecka införa lördagsstängning

tillgodoses genom ianspråktagande av den 50-miljoner kronors fond, som ställdes till riksbankens förfogande i höstas. I fråga om de 30 miljoner kronor, som ställts till företagarföreningarnas förfogande, förutsätter utskottet att hela detta belopp kommer att förbrukas under innevarande budgetår. Av fonden för supplementär jordbrukskredit har ett rätt ringa belopp — mellan 3,5 och 4 miljoner kronor — tagits i anspråk hittills, och det skulle följaktligen kunna tydas så, att lånebehovet på detta område inte skulle vara nämnvärt stort. Så är kanske ändå inte förhållandet. Här har tidigare påtalats att riksbanken med avseende på denna utlåningsfond tillämpat alltför restriktiva bestämmelser. Jag skall be att få anföra en liten passus, som kanske illustrerar detta.

I riksbankens promemoria till avdelningskontoren heter det bl. a., att lånen utlämnas på högst fem år, i undantagsfall tio år. Riksdagsbeslutet innebär högst tio års amorteringstid. Det är bara ett litet bevis på den restriktiva inställning riksbanken här intar.

Det är såvitt jag förstår begreppen rörelsekredit och driftkredit som riksbanken tolkat alltför snävt. Jag vill endast uttala en förhoppning att riksbanken i fortsättningen vid behandlingen av ansökningar av lån ur denna fond inte är så restriktiv som den tydligen hittills varit. Utskottet ger ju en liten anvisning beträffande vissa garantilån, då utskottet förutsätter att jordbrukare skall kunna erhålla lån ur denna fond.

Jag nöjer mig med detta påpekande, herr talman.

Överläggningen var härmed slutad. Utskottets hemställan bifölls.

§ 5

Föredrogs vart efter annat bankoutskottets utlåtanden:

nr 9, i anledning av väckta motioner

om upphävande av den i valutalagen för Kungl. Maj:t givna fullmakten att medgiva öppnande och granskning av brev och andra försändelser för valutakontroll, och

nr 10, i anledning av väckta motioner angående åtgärder i syfte att göra i bank sparad kapital värdebeständigt.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 6

Lagändringar i syfte att möjliggöra för banker och andra kreditinstitut att vid framtida övergång till fem dagars arbetsvecka införa lördagsstängning

Föredrogs första lagutskottets utlåtande nr 18, i anledning av väckta motioner angående lagändringar i syfte att möjliggöra för banker och andra kreditinstitut att vid framtida övergång till fem dagars arbetsvecka införa lördagsstängning.

Utskottets hemställan föredrogs; och yttrade därvid:

Herr **GUSTAFSSON** i Borås (fp):

Herr talman! Jag har till detta utlåtande fogat en blank reservation och vill i anledning därav säga ett par ord till kammarens protokoll.

I motionen nr 404 i andra kammaren har herr Gustafson i Göteborg och nuvarande statsrådet Henriksson hemställt om en utredning av frågan om de lagändringar som är nödvändiga för att banker vid en framtida övergång till fem dagars arbetsvecka skall kunna hålla stängt på lördagar, om så befinnes lämpligt. Motionen har varit ute på remiss, och när jag läste igenom den första gången föreföll mig förslaget vara rätt förnuftigt. Jag ville därför inte utan vidare följa den till slaktbänken, som annars är så vanligt beträffande motioner. En del remissinstanser, bland andra LO, har haft en liknande uppfattning.

Lagändringar i syfte att möjliggöra för banker och andra kreditinstitut att vid framtida övergång till fem dagars arbetsvecka införa lördagsstängning

Det är ju här inte fråga om att ta ställning till möjligheten eller lämpligheten av lördagsstängning, utan om en utredning, som endast skulle avse förutsättningarna för undanröjande av de legala hinder som nu möter. Enligt nu gällande lag går det inte att t. ex. under sommarmånaderna ha bankstängning på lördagar. I en del andra länder har man, utan att ohägn därav uppstått, praktiserat detta, men här går det inte. Jag kan inte se annat än att det är klokt att man åtminstone öppnar laglig väg att träffa överenskommelse i frågan med parter som berörs härav. TCO tillstyrker, till och med mycket starkt, den väl rätt enkla utväg det här är fråga om, och, som jag sade, LO tillstyrker den begärda utredningen. Sparbanksföreningens motivering för sin ställning skall jag inte närmare ingå på, men den för ett resonemang som om femdagarsveckan redan vore ett faktum. Utskottet anser att frågan är för tidigt väckt och att de ändringar som behövs kan ske snabbt.

Herr talman! Folk skall man inte väcka för tidigt, ty då blir de vresiga, men min erfarenhet från riksdagen är den, att motioner i ärenden, som snart kan väntas bli aktuella, sällan väcks för tidigt.

Herr talman! Jag har inte något yrkande utan har bara velat motivera min blanka reservation.

Herr HEDQVIST (s):

Herr talman! Med hänsyn till att herr Gustafsson i Borås inte ställde något yrkande kan jag inskränka mig till att hänvisa till vad utskottet anfört och yrka bifall till utskottets förslag.

Herr GUSTAFSON i Göteborg (fp):

Herr talman! Man hör ju nu för tiden mer och mer att lördagsledighet införts i olika branscher speciellt på sommaren, och tendensen därvidlag utvidgas i mycket hastigt tempo. Vi läste häromdagen

i tidningarna att några statliga verk skulle börja med lördagsledighet under sommaren. Detta är ju en sak som kan ordnas mellan parterna på arbetsmarknaden; ingen behöver fråga riksdagen om sådant. Men bankväsendet utgör ett undantag. Det är ju så att, även om arbetsgivarna och löntagarna på detta område skulle komma överens om att man t. ex. skall ha bankerna stängda någon eller några lördagar under juli månad, finns det bestämmelser i lagstiftningen som hindrar bankerna att göra detta.

Detta är anledningen till att herr Henriksson och jag motionerat om en utredning i syfte att undanröja de lagliga hinder som finns för en sådan lördagsledighet. Riksdagen har ju ingen anledning att ta ställning till frågan om hur det skall ske på detta område, men bör ha intresse av att hinder inte finns i lagstiftningen för ett sådant arrangemang.

Nu har utskottet sagt, att frågan är för tidigt väckt, men då tycks man ha utgått ifrån att en lagstiftning sådan som den ifrågasatta inte skulle bli aktuell förrän arbetstidsförkortningen är helt genomförd och vi alltså har en reguljär femdagarsvecka här i landet. Men det har redan förekommit överläggningar mellan parterna om en viss ledighet under sommarlördagarna, och saken kan bli aktuell när som helst.

Som herr Gustafsson i Borås framhöll har LO, Tjänstemännens centralorganisation och Bankföreningen tillstyrkt förslaget liksom också Stockholms stads handelskammare. Jag tycker därför att det borde varit anledning för utskottet att ställa sig positivt till vad vi motionärer begärt, nämligen en skrivelse till Kungl. Maj:t i frågan. Emellertid har min medmotionär herr Henriksson numera flyttat in i regeringen och kan givetvis där framlägga sina synpunkter på frågan, och därför kan måhända en skrivelse till Kungl. Maj:t nu synas

Lagändringar i syfte att möjliggöra för banker och andra kreditinstitut att vid framtida övergång till fem dagars arbetsvecka införa lördagsstängning

överflödig. Av den anledningen, herr talman, ställer jag i dag inte något yrkande.

Herr HEDQVIST (s):

Herr talman! I motionen har motionärerna utgått från att man så småningom skall komma dithän att vi får en arbetsvecka om fem dagar. Om vi kommer i det läget skall vi självfallet undersöka saken. Utskottet har ansett att det är parternas på arbetsmarknaden sak att själva träffa överenskommelse i hithörande frågor och att femdagarsveckan ännu inte är någon aktualitet. Vad man inom vissa områden av arbetslivet gjort är, att man träffat överenskommelse om viss kortare arbetsledighet under ett begränsat antal lördagar på sommaren. Därvidlag har man ju träffat överenskommelse från fall till fall och från tid till annan. Men att i lag reglera bankernas eventuella lördagsstängning är på sådana grunder ganska otänkbart.

På riksdagens bord ligger nu ett förslag om rätt till en ytterligare generell förkortning av arbetstiden. Hur den rätten kommer att utnyttjas, vet vi nu ingenting om. Där erbjuder sig många olika alternativ. Löntagarna kan t. ex. ta ut högre lön i stället för att få arbetstiden avkortad. Denna tretimmarsförkortning av arbetstiden per vecka kommer inte att tillämpas förrän 1960, men när så sker, kan det göras på olika sätt. Man kan t. ex. avkorta arbetstiden med en halvtimme om dagen under veckans sex arbetsdagar, men man kan såvitt jag förstår också slå ihop timmarna till en förlängning av semestern. Vidare kan man väl också kombinera dessa båda saker, förlänga semestern något mindre och använda resten av tiden på samma sätt som man gör nu, d. v. s. så att den inarbetade tiden tages ut i ett antal fria sommarlördagar. Slutligen kan man också — och det är väl troligt att så kommer att ske inom stora delar

av arbetslivet — försöka genomföra en fem dagars arbetsvecka som sträcker sig över hela året.

Om allt detta vet vi emellertid ingenting i dag. Utskottet har därför ansett, att frågan är för tidigt väckt och att vi skall vänta och se hur man ute i arbetslivet kommer att reagera inför rätten att avkorta arbetstiden. Det kommer väl att utbilda sig en praxis, i främsta rummet kanske inom industrien, och servicenäringarna — och dit hör utan tvekan bankväsendet — får väl komma i efterhand och anpassa sig efter arbetslivet i övrigt. På många håll är man heller inte främmande för tanken att den ökade fritiden för stora mängder av arbetstagare kommer att ställa större i stället för mindre krav på servicenäringarna. Jag anser därför att det inte hastar med denna sak.

Slutligen också några ord om yrkandet i motionen. Motionärerna har begärt att en utredning skall göras om vilka lagändringar som kan vara nödvändiga för en övergång till fem dagars arbetsvecka inom bankvärlden. Den saken har emellertid utskottet redan på sätt och vis stått till tjänst med genom att i sin recit redovisa vilka lagändringar som tidigare aktualiserats och genomförts med hänsyn till vissa inskränkningar i bankernas öppethållande. Utskottet har därför menat att man inte i oträngt mål skall besvara Kungl. Maj:ts med en utredning av detta slag, speciellt som en sådan utredning ganska snabbt kan verkställas inom Kungl. Maj:ts kansli. Erfarenheten visar också att de lagändringar, som kan bli av behovet påkallade på detta område, ganska snabbt kan komma under riksdagens prövning.

Herr GUSTAFSON i Göteborg (fp):

Herr talman! Om vi framdeles skall få fem dagars arbetsvecka inom bankväsendet — som man har i USA, Kanada, Frankrike och en del andra länder

Upphävande av 24 kap. 3 § kyrkolagen, m. m.

— och om denna omläggning skall göras abrupt, så är det självfallet, att den inte kan komma till stånd ännu på många år här i landet. Det skulle därför inte vara någon brådska med denna fråga. Men är det verkligen lämpligt att göra en övergång abrupt, borde man inte hellre ha en försöksverksamhet först, d. v. s. så att bankerna fick möjligheter att hålla stängt vissa sommarlördagar? Det skulle vara till fördel, ty då finge man se hur systemet fungerade. Det skulle också vara till fördel för de arbetstagare, som herr Hedqvist talade om och som nu får större fritid. De skulle då slippa hålla sig kvar i staden på sommarlördagarna för att sköta ett bankärende, som skulle kunna uppskjutas till måndagen.

Vi har i vår motion sagt att frågan bör utredas och förslag om ändringar i lagstiftningen snarast föreläggas riksdagen. Det är det, herr talman, som jag fortfarande hoppas skall ske.

Överläggningen var härmed slutad. Utskottets hemställan bifölls.

§ 7

Föredrogs första lagutskottets utlåtande nr 19, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag med särskilda bestämmelser angående domstolarna och rättegången vid krig eller krigsfara m. m.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 8

Upphävande av 24 kap. 3 § kyrkolagen, m. m.

Föredrogs första lagutskottets utlåtande nr 20, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om upphävande av 24 kap. 3 § kyrkolagen, m. m., dels ock i ämnet väckta motioner.

Genom en den 22 februari 1957 dagtecknad, till lagutskott hänvisad proposition, nr 79, vilken behandlats av första

lagutskottet, hade Kungl. Maj:t under återopande av propositionen bilagda, i statsrådet och lagrådet förda protokoll föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogade förslag till

1) *Lag om upphävande av 24 kap. 3 § kyrkolagen.*

2) *Lag angående ändrad lydelse av 2 § 1 mom. och 13 § 1 mom. lagen den 13 november 1936 (nr 567) om domkapitel.*

Enligt sistnämnda lagförslag skulle 2 § 1 mom. lagen om domkapitel erhålla följande lydelse:

2 §.

1 mom. Domkapitel består av följande ledamöter, nämligen:

biskopen såsom preses;

domprosten eller, där domprost ej finnes, en av Konungen för sex år i sänder bland stiftets kyrkoherdar förordnad ledamot såsom vice preses;

en av stiftets präster vald präst, som innehar ordinarie prästerlig tjänst i stiftet;

en av ombud för pastoraten i stiftet vald lekman, som ådagalagt nit och insikt i det kyrkliga församlinglivet;

två av Konungen efter förslag av domkapitlet för sex år i sänder förordnade, i allmänna värv förfarna lekmän;

ävensom, i stift varest teologisk fakultet finnes, två av fakulteten inom denna valda professorer.

I samband med propositionen hade utskottet till behandling förehaft följande i anledning av densamma inom riksdagen väckta motioner, nämligen

inom första kammaren
nr 403 av herr *Bergh, Ragnar*, ävensom

inom andra kammaren
nr 511 av herrar *Helén* och *von Friesen* samt

nr 527 av herr *Blidfors m. fl.*

I motionen I: 403 hade föreslagits, »att sista stycket i 2 § av lagen om domkapitel erhåller följande lydelse: »Två av Konungen efter förslag av domkapitel

Upphävande av 24 kap. 3 § kyrkolagen, m. m.

let för sex år i sänder förordnade, i allmänna värv förfarna ledamöter, av vilka minst en skall vara lekman».

Utskottet hemställde

A) att riksdagen måtte antaga det vid propositionen fogade förslaget till lag om upphävande av 24 kap. 3 § kyrkolagen;

B) att riksdagen — med avslag å motionerna I: 403 och II: 527 — måtte antaga det vid propositionen fogade förslaget till lag angående ändrad lydelse av 2 § 1 mom. och 13 § 1 mom. lagen den 13 november 1936 (nr 567) om domkapitel;

C) att motionen II: 511 måtte anses besvarad genom vad utskottet anfört.

Reservation hade avgivits av herrar *Domö* och *Edlund*, vilka ansett, att utskottet bort under B) hemställa, att riksdagen — med förklaring att riksdagen funnit viss ändring böra vidtagas i det genom propositionen framlagda förslaget till lag angående ändrad lydelse av 2 § 1 mom. och 13 § 1 mom. lagen den 13 november 1936 (nr 567) om domkapitel samt med bifall till motionen I: 403 och avslag å motionen II: 527 — måtte för sin del antaga nämnda förslag med den ändringen, att 2 § 1 mom. erhöles följande lydelse:

2 §.

1 mom. Domkapitlet består — — — (= Kungl. Maj:ts förslag) — — — kyrkliga församlingslivet;

två av Konungen efter förslag av domkapitlet för sex år i sänder förordnade, i allmänna värv förfarna ledamöter, av vilka minst en skall vara lekman;

ävensom, i — — — (= Kungl. Maj:ts förslag) — — — valda professorer.

Utskottets hemställan föredrogs; och anförde därvid:

Herr **EDLUND** (h):

Herr talman! I förevarande fråga gäller det bland annat att utforma bestämmelser om kompetenskrav för den le-

damot i domkapitlet, som skall ersätta den av Konungen förordnade skolsakkunnige ledamoten. Propositionen föreslår, att han skall ersättas av en i allmänna värv förfaren lekman. Vi reserverar har emellertid inte funnit skäl föreligga att begränsa urvalskretsen till lekmän, utan vi anser att möjlighet bör lämnas öppen att förordna den med hänsyn till kompetensvillkoren lämpligaste, oavsett om han är lekman eller prästvigd.

Utskottet säger att minsta möjliga ingrepp bör göras i kapitlens organisation och att från denna utgångspunkt övervägande skäl naturligen kan anföras för förslaget att inte begränsa urvalskretsen. Utskottet säger vidare, att bland nuvarande skolsakkunniga ledamöter i domkapitlet endast två är präster men båda dessa rektorer utan prästerliga befattningar. Dessa båda blir nu, hur lämpliga och väl förfarna i allmänna värv de än må vara, diskvalificerade på grund av att de är prästvigda. Det kan väl inte vara sakligt befoget.

Utskottet uttalar farhågan, att det prästerliga inslaget i domkapitlet i framtiden skulle komma att dominera på lekmannelementets bekostnad, om man inte på ovan nämnt sätt förhindrade förtjänta präster att utses bland de i allmänna värv förfarna. Jag anser att denna farhåga är milt sagt överdriven.

Vidare, herr talman, ifrågasätter jag, om inte utskottets hemställan är formellt oriktig. Riksdagen äger ej befogenhet att ensam ändra dessa lagar, utan förslag måste även underställas kyrkomötet. I reservationen har vi fördenskull föreslagit skrivningen, »att riksdagen måtte för sin del antaga nämnda förslag».

Herr talman, med dessa ord vill jag yrka bifall till reservationen.

Herr **SVENUNGSSON** (h):

Herr talman! I proposition nr 79 har departementschefen på ett varsamt sätt

Upphävande av 24 kap. 3 § kyrkolagen, m. m.

gjort de retuscheringar i nu gällande domkapitelslag, som påkallats av den förra året beslutade skolstyrelsereformen. Utskottet presenterar också ett ganska tillfredsställande utlåtande, som bör kunna tillgodose olika parterers intressen. Visserligen upphäves 24 kap. 3 § kyrkolagen, men i stället har det alltjämt aktuella innehållet i ifrågavarande kyrkolagsparagraf överförts till 13 § domkapitelslagen, som det tillkommer riksdagen och kyrkomötet att besluta om. Därmed har biskops och domkapitels självklara rätt och skyldighet att »befrämja . . . barnens kristna fosteran» fortfarande reglering i lag.

Vad beträffar kontakterna mellan kyrka och skola — exempelvis vid biskoparnas visitationsbesök i församlingarna — är det ju, som utskottet också framhåller, inte på något sätt fråga om någon inblandning från kyrkans sida i skolans arbete eller något intrång på skolans självbestämmanderätt. Det gäller bara att möjligheten till kontakt lämnas öppen.

Jag skulle också, herr talman, med ett par ord vilja kommentera frågan om domkapitlens sammansättning, i vilken remissinstansernas åsikter gått isär. För egen del har jag tilltalats av det från något håll framförda förslaget om två pastoratsvalda ledamöter, men jag har inte någon väsentlig invändning att göra mot Kungl. Maj:ts förslag om »två av Konungen efter förslag av domkapitlet för sex år i sänder förordnade, i allmänna värv förfarna lekmän», som också utskottet biträder. Jag anser nog, att propositionen ger möjligheter till en mera all round representation än reservanternas förslag, som kan medföra viss begränsning av urvalet.

Slutligen ännu ett påpekande. Jag efterlyser tre ord i utskottsklämman. Där borde ha stått, »att riksdagen för sin del måtte antaga o. s. v.». Reservanterna har observerat detta, som vi nyss hört herr Edlund omvittna. Kyrkomötet skall ju också lämna sitt samtycke

till lagändringen, vilket också departementschefen framhåller i propositionen. Det skulle då ha varit mera korrekt att lägga till de tre orden »för sin del» i utskottsklämman.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr HEDQVIST (s):

Herr talman! Genom den i fjol antagna skolstyrelselagen löstes det sista bandet mellan kyrka och skola. Det är väl i full konsekvens härmed som det föreslagits vissa ändringar i reglerna om domkapitlens sammansättning. Enligt propositionen — och i detta avsnitt ansluter sig ju utskottet helt till Kungl. Maj:ts förslag — finns det nu inte någon anledning föreskriva, att en av de av Kungl. Maj:t förordnade ledamöterna skall vara skolsakkunnig, utan det har föreslagits, att båda skall vara i allmänna värv förfarna lekmän. I motionen I:403 talas om att detta stadgande skulle innebära en begränsning av urvalet beträffande de ledamöter som skall utses av Kungl. Maj:t. Gentemot detta och vad som i övrigt anförts i motionen säger utskottet att, genom att det nu gällande kravet på att ifrågavarande ledamot skall äga sakkunskap på folkundervisningens område, urvalet blir begränsat till skolmän. Jag anser, att man med den nu föreslagna anordningen i stället kommer ifrån den tidigare existerande begränsningen.

Vad utskottet vidare har anfört — och det tycker jag är ganska betydelsefullt i detta sammanhang — är angelägenheten av att bevara balansen mellan präst- och lekmannainflytande i domkapitlet. Man kan väl inte säga, att lekmannainflytandet blir så värst mycket förstärkt genom det nu gällande systemet; prästerskapet har ju alltfört sin givna och överväldigande representation. Men den nu föreslagna anordningen beträffande domkapitlens sammansättning borde väl kunna vara till någon fördel. Statsrådet anförde i proposi-

Införande av en allmän fiskevårdsavgift

tionen, hur man framför allt i Göteborgs stift vid utseendet av ledamöter i domkapitlet enligt den gamla ordningen kunnat dra till sig krafter som varit värdefulla, inte enbart från kyrkans utan även från allmän kulturell synpunkt.

Med det anförda ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Överläggningen var härmed slutad, Herr andre vice talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till utskottets berörda hemställan med den ändring däri, som föreslagits i den vid utlåtandet fogade reservationen; och biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 9

Föredrogs tredje lagutskottets utlåtande nr 16, i anledning av väckta motioner om viss ändring av vattenlagens bestämmelser rörande syneförrättning för torrläggning av mark m. m.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 10

Införande av en allmän fiskevårdsavgift

Föredrogs jordbruksutskottets utlåtande nr 13, i anledning av väckta motioner om utredning angående införande av en allmän fiskevårdsavgift.

I två inom riksdagen väckta, till jordbruksutskottet hänvisade likalydande motioner, nämligen I: 337 av herr *Mannerskantz* och herr *Nilsson, Yngve*, samt II: 414 av herr *Hedin m. fl.*, hade anhållits, att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t hemställa om en förutsättningslös utredning rörande frågan om införande av en allmän fiskevårdsavgift.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte bifalla motionerna I: 337 och II: 414.

Reservation hade avgivits av herrar *Lage Svedberg, Bertil Andersson, Gun-*

nar Berg, Kristiansson, Uno Olofsson, Pettersson i Dahl, *Jonsson* i Strömsund, *Jönsson* i Gärd's Köpinge, *Franzén* i Motala och *Persson* i Tandö, vilka ansett att utskottet bort hemställa, att motionerna I: 337 och II: 414 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Utskottets hemställan föredrogs; och yttrade därvid:

Herr **JÖNSSON** i Gärd's Köpinge (s):

Herr talman! Som reservant i denna fråga ber jag att få anföra några synpunkter.

Frågan om allmän fiskevårdsavgift är av ganska stor omfattning, och genomförandet av en sådan avgift kommer kanske att få större verkningar än vad utskottet och motionärerna har kunnat förutse. Det pågår ju också en utredning rörande lokal fiskevårdsavgift, och motionärerna skriver, att denna utredning är i det närmaste slutförd. Jag tycker detta går dåligt ihop med motionärernas yrkande, och nog bör vi väl vänta med att besluta en utredning om allmän fiskevårdsavgift till dess vi fått se resultatet av utredningen om lokal fiskevårdsavgift. Eller menar man att vi skall ha både lokal och allmän fiskevårdsavgift? Skulle en allmän fiskevårdsavgift införas, får vi väl på vissa platser i landet både allmän och lokal fiskevårdsavgift, ty för fiske i en del sjöar och vattendrag utgår redan nu avgift.

I motionen framhålles, att avgiften skall vara låg och att denna låga avgift skall tillföra det allmänna belopp som skall användas till fiskets gagn. Ja, hur stor skall en avgift vara för att kallas »låg» eller »hög»? Jag tror, att oavsett hur lågt eller högt en allmän fiskevårdsavgift sättes, blir nettoöverskottet ringa eller intet — ja, resultatet blir nog plus minus noll. Ty skall denna allmänna fiskevårdsavgift gälla för alla de många sjöarna och vattendragen i vårt avlånga land, måste det inte litet folk till för skötseln av uppörd och kontroll. Det skulle nog bli många åtal

också, och jag frågar mig: Är det verkligen något vunnit med att göra en utredning och sedan eventuellt fatta beslut om allmän fiskevårdsavgift?

Vi skall besinna, i vilken utsträckning det fiskas runt om i vårt land. I utskottsutlåtandet talas det om fria fiskevatten. Tänk bara på mälaronrådet och hur många som bara här skulle komma i konflikt med en bestämmelse om allmän fiskevårdsavgift. Ingen tror väl ändå, att alla de som har fiske som hobby — både unga och gamla — är så laglydiga, att ens 50 procent av dem skulle lösa fiskekort. Och skulle verkligen alla samvetsgrant lösa kort, kan man fråga sig, om en allmän fiskevårdsavgift egentligen skulle tjäna fisket, ty det skulle ju tas upp lika mycket fisk vare sig avgiften betalades eller inte.

Vi strävar i kommuner, i landsting och här i riksdagen efter att främja fritidssysselsättningar genom att anslå medel till sådan verksamhet. Jag undrar därför, om det inte vore att slå in på fel väg att besluta om en allmän fiskevårdsavgift. Vi kan aldrig komma ifrån, att denna berövar många människor en fritidssysselsättning, och det blir krångel. Det talas och skrivs om Krångel-Sverige, och denna sak kan utan tvekan sättas in under den rubriken.

Herr talman! På grund av att en allmän fiskevårdsavgift skulle få till konsekvens, att det fria fisket i stor utsträckning hindras, ber jag att få yrka bifall till reservationen.

Herr ARWESON (s):

Herr talman! När det gäller vården av våra fiskevatten, har man inom fiskarnas organisation diskuterat olika alternativ till åtgärder för att upprätthålla fiskbeståndet. Det finns många människor, som vill vara med och fiska, men det är inte många, som vill göra någon uppoffring för att vidmakthålla fiskbeståndet. Visserligen är det

Införande av en allmän fiskevårdsavgift

många amatörfiskare, som har stort fålamod när de sitter och metar och som är tillfredsställda, om de endast får en liten fisk varannan eller var tredje dag, men nog är det väl ändå ett allmänt intresse, att det finns fisk i dessa vatten.

Det är därför som man inom fiskarnas organisationer har diskuterat olika metoder för att vårda och upprätthålla fiskbeståndet. En tanke är, att man genom att ta ut en allmän fiskevårdsavgift skulle skaffa pengar, som sedan kunde användas till fiskodling och andra fiskevårdande åtgärder. Vi är fullt medvetna om att det möter många svårigheter, när man skall ordna en sådan sak och få den genomförd. Men den omständigheten, att man stöter på svårigheter, är väl inget skäl att avstå från en förutsättningslös utredning. Jag har i stället den uppfattningen, att som läget nu har utvecklats är det fullt motiverat att man gör just en sådan utredning.

Herr Jönsson i Gärd's Köpinge har ju påtalat vilka besvärligheter det skulle bli när detta blir genomfört. Jag vill emellertid säga, att vi väl inte kan vara så säkra på det i dag. Låt oss först utreda och se hur det sedan ser ut.

Nu håller ju fiskeristyrelsen på med en utredning om lokala fiskevårdsavgifter. Emellertid säger styrelsen själv, att det under utredningsarbetets gång har visat sig mindre lämpligt att begränsa utredningen till just dessa lokala fiskevårdsavgifter. Styrelsen anser därför, att dess utredningsuppdrag bör utvidgas till att gälla även uttagande av en allmän fiskevårdsavgift.

Motionen i denna fråga utmynnar också i en anhållan att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t hemställa om en förutsättningslös utredning rörande frågan om införande av en allmän fiskevårdsavgift, och jordbruksutskottet är i stort sett av samma uppfattning. Vi anser att utredningen är av behovet påkallad och att därför direktiv bör ges till utredningen att ta upp frågan i hela dess

Införande av en allmän fiskevårdsavgift

vidd. Det behövs alltså här en överblick över hela fältet, och jag kan inte se annat än att man i så fall måste ge fiskeristyrelsen uppdraget att utreda detta.

Med dessa ord ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr **HEDIN** (h):

Herr talman! Det är bland yrkesfiskarna ett allmänt önskemål, att en allmän fiskevårdsavgift måtte införas. Redan 1940 begärde Svenska ostkustfiskarnas centralförbund en sådan utredning. Därutöver har framställningar gjorts från Vänerens fiskareförbund, Svenska insjöfiskarens centralförbund samt Svenska fiskevårdsförbundet med cirka 40 000 medlemmar. Sveriges fiskares riksförbund har ju också tillstyrkt motionen om utredning. Även sportfiskarna lär numera vara intresserade, och därför anser jag det vara överdrivet att såsom reservanterna tala om »åtskillig olust».

Vi har i dag en hel del överfiskningsproblem, bland annat orsakade av det ökade fria fisket, sedan lagen om rätt till fiske av år 1950 tillkom. Speciellt är det de värdefulla fiskarterna som drabbas till förmån för de mindre värdefulla, s. k. skräpfisk, som utvecklar sig desto mera. Gädda, lax, laxöring, sik, hummer, sill och strömming är exempel på fiskarter, som på många håll visat tendens till oroväckande minskning. Behovet av framför allt fiskevård, forskning och övervakning är därför mycket stort.

Som herr Arweson framhöll, måste det väl anses rimligt, att de som fiskar lämnar ett litet bidrag till fiskevård och andra åtgärder, som blir alltmer angelägna ju mer utbrett fisket blir. Allmän fiskevårdsavgift upptas sedan 1951 i Finland med enligt uppgift mycket goda erfarenheter. Likaså har man avgifter i Norge. I Amerika betalas all fiskevård och fiskeriadministration med avgifter från dem som fiskar.

Man kan lägga många synpunkter på

frågan hur fiskevårdsavgiften skall utformas, och frågan är givetvis inte så lättlost. Men det är just av den anledningen, som den förutsättningslösa utredningen behövs.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr **JOHANSON** i Västervik (s):

Herr talman! Man har här sagt, att det är motiverat att göra en utredning om uttagande av en allmän fiskevårdsavgift. Men det är klart att man funderar litet över hur en sådan sak skall kunna ordnas. Skall man ta ut en fiskevårdsavgift av en som sitter och metar? Skall man ta ut en fiskevårdsavgift av en som på semestern är ute någon gång och kastmetar? Skall man ta ut en fiskevårdsavgift, som är lika för dem som metar och dem som sitter och kastmetar och dem som brukar sitta här på Norrström och ta upp en massa fisk i stora håvar? Jag kan inte tänka mig, att man menar att var och en som här i landet fiskar också skall betala fiskevårdsavgift. Då måste det väl, som den förste talaren framhöll, bli en massa krängel.

Om man inför en allmän fiskevårdsavgift, så innebär det väl också, att man måste kontrollera att de som fiskar även betalar denna fiskevårdsavgift, och det måste väl också bli straffbestämmelser för dem som inte erlagt fiskevårdsavgift. Jag tror att allt detta kommer att betyda sådana kostnader för samhället, att vinsten av denna fiskevårdsavgift blir obetydlig.

Sedan skulle jag vilja ställa en fråga till herr Hedin. Det är väl ändå så, att framför allt det parti han representerar vänder sig mot tvånget. Är det mening, herr Hedin, att denna förutsättningslösa utredning även skall ta upp frågan om en frivillig fiskevårdsavgift? Jag förmodar att det inte är mening, men om det inte är det blir det ett utökat tvång i samhället. Det kan vi inte komma ifrån.

Införande av en allmän fiskevårdsavgift

Herr talman! Med dessa ord skall jag be att få yrka bifall till den reservation, som är fogad till utskottets utlåtande.

Herr förste vice talmannen övertog nu ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr JÖNSSON i Gärds Köpinge (s) kort genmäle:

Herr talman! Det är riktigt att det är fråga om en förutsättningslös utredning, men denna utredning åsyftar väl ändå att vi skall få en allmän fiskevårdsavgift. Det kan ju inte bli någonting annat.

Herr Hedin talade om yrkesfiskarna. Jag är övertygad om att detta fiske, som motionären herr Hedin vill belägga med avgift, över huvud taget inte inkräktar på något yrkesfiske.

Vidare talar han om Finland. Finland är oss ovidkommande i detta sammanhang; finnarna må ordna sina angelägenheter efter behag. Vad man har i Finland kan inte vara utslagsgivande för oss när vi skall ta ställning till denna fråga.

Det är riktigt att Sveriges fiskares riksförbund uttalat sig för en utredning. Men förbundet har också sagt ifrån, att man inte vill ta ställning till avgiften, och det är möjligt att Sveriges fiskares riksförbund inser det omöjliga i att realisera denna tanke på en allmän fiskevårdsavgift. Tänk så många tusentals barn i detta land som fiskar. Hur skall man göra med dem?

Man har i utskottet jämfört fisket med jakten, men jag vill säga att det är två skilda saker. Det är väl ändå inte meningen att man skall gå till landsfiskalen och länsstyrelsen för att få tillstånd att inneha ett metspö eller att inköpa metkrokar och andra fiskredskap liksom man får göra när det gäller vissa jaktredskap.

Herr LEVIN (s):

Herr talman! När man här hör på dem som för reservanternas talan, låter

det faktiskt som om det var fråga om att kammaren nu skulle besluta att omedelbart och i ett sammanhang införa en allmän fiskevårdsavgift, som skulle gälla för alla som över huvud taget ville utöva någon form av fiske här i landet. Det är väl ändå litet felaktigt. Och när herr Johanson i Västervik beklagar, att man skall ta upp avgifter av alla dessa minderåriga som håller på med sitt mete, vill jag påpeka att det här inte är fråga om annat än att företa en utredning, och sedan får vi väl se vilket förslag utredningen kommer med.

Denna fråga om allmän fiskevårdsavgift är egentligen en gammal historia. Jag vet inte hur många gånger och från hur många håll den har förts fram. Första gången jag själv träffade på den var i anledning av en skrivelse, som Svenska ostkustfiskarnas centralförbund hade inlämnat till Kungl. Maj:t i februari månad 1940. Den skrivelsen liksom andra framstötter i ärendet överlämnades till den fiskerättskommitté, som tillsattes 1943. Kommittén var emellertid inte beredd att komma med något förslag. I samband med att vi antog den nya fiskelagen fick fiskeristyrelsen tillsammans med särskilt utsedda sakkunniga i uppdrag att utreda frågan om införande av lokala fiskevårdsavgifter.

Det har ju varit diskussion om hur pass långt fiskeristyrelsen har kommit med denna utredning om de lokala fiskevårdsavgifterna. Ja, man har egentligen inte kommit något vart alls. Man har hållit ett första förberedande sammanträde i slutet av januari månad i år och därvid konstaterat, att det med den snäva gräns, som dragits upp i direktiven för utredningen, är mycket svårt att över huvud taget göra en sådan.

Enligt direktiven för utredningen skulle den undersöka möjligheterna att införa lokala fiskevårdsavgifter, där förekomsten av fritt fiske kan antagas medföra påtagliga faror för fiskbestån-

Införande av en allmän fiskevårdsavgift

det. Detta skulle förutsätta, att man först gjorde en utredning om var dylika faror kunde tänkas uppkomma. Det var därför man i fiskeristyrelsen rätt tidigt blev på det klara med att det, om man över huvud taget skulle göra någon utredning — något annat gäller saken inte — var nödvändigt, att man utvidgade direktiven.

Nu har här kommit en motion, som inte går ut på något annat än att man skulle utvidga direktiven, så att de skulle innefatta även en allmän fiskevårdsavgift. Motionärerna har väl litet sneglat åt vad som skett i Finland. För att lugna reservanterna, som är oroliga för hur det skulle gå med metarna, kan jag tala om, att man där har det förbehållet, att fiskevårdsavgift bara skall erläggas av dem, som är över 16 år gamla, och endast vid mera kvalificerat fiske. Mete är t. ex. helt och hållet fritaget.

Jag själv och — skulle jag tro — hela fiskeristyrelsen intar ungefär samma ståndpunkt som Sveriges fiskares riksförbund, när det yttrar, att det, ehuru det inte på något sätt vill ta ställning till införandet av en fiskevårdsavgift, dock inte har något emot att saken utredes. Orsaken är kanske till en del, att man då äntligen skulle få denna fråga belyst. Hur många framställningar som gjorts om denna utredning kan jag inte säga. Någon talare har här räknat upp en hel del. Det tyder väl ändå på att saken är så pass aktuell, att det inte skulle kunna skada att titta närmare på den. Jag är inte övertygad om att utredningen skulle föranleda, att man kommer med något förslag om allmän fiskevårdsavgift, men jag tycker sannerligen att reservanterna ser spöken mitt på dagen, när de inte kan biträda detta förslag om att man skulle få lov att undersöka möjligheterna att införa en allmän fiskevårdsavgift.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr JOHANSON i Västervik (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag har aldrig i mitt anförande nämnt något om minderåriga. Det skulle i så fall ha varit i samband med att jag ifrågasatte vad man skulle belägga med fiskevårdsavgift. Avgiften skulle kanske erläggas, om fiskaren var minderårig. I något annat sammanhang har jag inte talat om minderåriga.

Herr Levin påstår, att det bara är fråga om en utredning, men man vill väl också åstadkomma något med en sådan. När man skall söka lösa detta problem, kommer man då inte in på de frågor, som jag här har berört?

Nu säger herr Levin, att de som me- tar med spö inte skall betala fiskevårdsavgift, men den som är ute och fiskar med kastspö på sin sommarester och inte får ett enda napp — jag har själv varit ute för det — skall han ändå betala avgift?

Jag kan inte tänka mig annat än att man, om man fritar ett slags fiske, kommer in på krångel och besvärligheter. Jag talade tidigare om att man skulle kunna införa en frivillig fiskevårdsavgift. Om jag får vara litet skämtsamt skulle jag vilja säga, att man skulle kunna lösa problemet utan krångel genom att sätta upp sparbössor vid abborrgrunden, där fiskarna kunde erlägga sin avgift, eller också skulle de kunna få betala i efterskott för den fisk, som de då säger sig ha fått, och efter den storlek på fisken, som de uppger.

Herr LEVIN (s) kort genmäle:

Herr talman! Herr Johanson i Västervik måste grundligt ha misstagit sig, om han av mitt uttalande läst ut, att jag sagt att man skulle ta fiskevårdsavgift av alla som var mer än 16 år gamla. Jag nämnde, att man gör så i Finland, när jag refererade till vilka bestämmelser som gäller där. Jag har inte på något vis bundit mig vid att vi här

skulle införa samma system som i Finland.

Eftersom man har kommit in på hur svårt och omöjligt det skulle vara och hur mycket det skulle kosta att ta ut en fiskevårdsavgift, vill jag erinra om att vi har något, som heter allmän jaktvårdsavgift. Även om man kan ha mycket att anmärka på dess utformning och på medlens användning, kan man dock inte anmärka på en sak, nämligen det enkla och smidiga sätt, på vilket avgiften tas ut. Skulle man stanna för att rekommendera en fiskevårdsavgift, antar jag, att man valde att uppbära den på samma sätt som jaktvårdsavgiften, d. v. s. man går till posten och löser ett kort.

Herr **PETTERSSON** i Dahl (bf):

Herr talman! Herr Jönsson i Gärdsköpinge och herr Johanson i Västervik har här talat för reservationen. Det är inte så mycket att tillägga, men jag kanske ändå får komplettera en smula.

Herr Levin anser, att utredningen om lokal fiskevårdsavgift inte har kommit någon vart alls, eftersom den inte haft mer än ett sammanträde. Det tillkommer inte oss att bedöma den saken. Sedan anför han som ett bevis för att en utvidgning av direktiven är nödvändig, att det har gjorts så många framställningar därom, även till Kungl. Maj:t, såsom redovisats i utskottsutlåtandet. Fiskeristyrelsen har gjort en framställning till Kungl. Maj:t om att få sina befogenheter utvidgade, men Kungl. Maj:t har avslagit denna framställning. Motionärerna menar emellertid, att man skall sätta sig över Kungl. Maj:t och den utredning som arbetar och besluta om utvidgade direktiv.

Det är ganska lustigt att ta del av presskommentarerna till den framstöt, som i denna fråga gjorts här i riksdagen. Motionen om en allmän fiskevårdsavgift har ju undertecknats av bl. a. fem högermän, som alltså inte har någonting emot att det på detta sätt kom-

Införande av en allmän fiskevårdsavgift

mer till en helt ny skatt; enligt vad som upplystes i utskottet är det meningen att avgiften skulle bli en femma. När vi annars här i riksdagen diskuterar förhållandena på olika områden, kommer högern alltid med krav på sänkta skatter. Jag kan t. ex. hänvisa till behandlingen av jordbrukshuvudtiteln, då det förelåg en mängd högermotioner som till motivering hade att skatterna borde sänkas. Över huvud taget talar högern alltid om att människorna skall ha frihet och att man inte skall komma med en mängd nya pålagor. Men i detta fall vill högern helt sonika lägga på en helt ny skatt och införa föreskrifter som måste medföra mycket krångel. Jag tror att herr Johanson i Västervik har alldeles rätt, när han säger att krånget med att ta ut avgiften skulle dra lika stora pengar som avgiften inbringar.

När högern alltså har så hårt engagerat sig för en motion av detta slag, kunde det kanske vara intressant för dem av kammarens ledamöter, som inte redan har gjort det, att ta del av Sydsvenska Dagbladets kommentarer till motionen. Tidningen skriver: »Sedan nyåret 1951 gäller som bekant bestämmelser, vilka innebär en utvidgning av det fria fisket. Eftersom denna nya lagstiftning otvivelaktigt medfört en risk för hårdare beskattning av fiskbeståndet har fiskeristyrelsen — sedan den 8 juni 1951 — haft Kungl. Maj:ts uppdrag att utreda frågan om uttagande av avgift för fiske i sådana vatten, där detta om ej fiskevårdande åtgärder vidtages kan befaras åstadkomma påtagliga faror för beståndet.» Detta gäller alltså frågan om en lokal fiskevårdsavgift, och tidningen säger beträffande denna sak: »Mot en sålunda begränsad avgiftsbeläggning torde inga vägande erinringar kunna resas.» Det är naturligtvis riktigt. Och så tillägger tidningen: »Vissa betänkligheter måste man däremot hysa mot det, låt vara med två socialdemokraters» — det är de två representanter för fisket som här uppträtt — »och lot-

Införande av en allmän fiskevårdsavgift

tens hjälp av jordbruksutskottet tillstyrkta, vid årets riksdag av ett antal borgerliga motionärer framlagda förslaget om utredning angående införandet av en allmän fiskevårdsavgift i alla fiskevatten.» Tidningen är så fin att den säger att det var borgerliga motionärer, och den talar inte om att det var så gott som uteslutande högermotionärer. Sedan fortsätter tidningen: »Det kan väl ändå inte vara rimligt att exempelvis avgiftsbelägga metet i Malmö kanaler eller Stockholms ström? Bortsett från den olust som skulle uppstå genom uttagandet av en allmän fiskevårdsavgift, frågar man sig om det vore möjligt att organisera uppbörden av alla dessa avgifter och genomföra en effektiv kontroll.»

Jag tycker att Sydsvenska Dagbladet slår huvudet på spiken, när man frågar om det verkligen kan vara riktigt att införa en allmän fiskevårdsavgift, som alltså skall uttas även av dem som sitter och metar i Stockholms ström eller Malmö kanaler.

Herr Levin säger, att det ju nu bara är fråga om att utreda frågan. Han försöker framställa detta såsom någonting helt menlöst och framhåller, att han inte heller för sin del tror att utredningen kommer att leda till något resultat. Men varför i all sin dar skall vi då besluta om en utredning, när inte de, som kämpar för detta, själva tror att det skall leda till någonting?

Herr talman! Jag vill på det allra bestämdaste yrka bifall till reservationen.

Herr HÆGGBLOM (h):

Herr talman! Jag förmodar att utskottets ärade ordförande inte utan en rätt besvärande känsla av blygsel kommer att läsa referatet av vad han här sagt. Han lyckades ju göra gällande att det var fråga om en högerattack, och han lyckades få denna att stå i strid med högerens allmänna sparsamhet genom

att säga, att denna begäran om utredning av frågan om en allmän fiskevårdsavgift innebär — detta trots att det inte sagts ett ord om hur stor avgiften skall vara eller hur den skall uttas — att högern engagerar sig för en ny stor skatt. Ja, han sade i hastigheten t. o. m. »stor» skatt, men jag hoppas att han i referatet stryker ordet stor, ty ett sådant omdöme kan han väl ändå inte stå för, när det inte med ett ord har antytts hur stort belopp det kan vara fråga om.

Vidare glädde herr Pettersson i Dahl oss alla med att själv slå ihjäl tanken, att det här skulle gälla något speciellt högerinitiativ, genom att läsa upp vad som skrivits i en av de största höger-tidningarna och som visar att man på det hållet inte alls är tilltalad av en allmän fiskevårdsavgift. Om herr Pettersson i Dahl inte har något annat att komma med på det politiska planet, tycker jag nog att det börjar bli ganska tunnsått med argumenten.

Vad det här gäller är frågan om hur vi skall kunna trygga fiskbeståndet i de allmänna fiskevattnen. Om motionärerna hade varit kloka, hade de helt enkelt motionerat om en utredning av spörsmålet om hur man skall sörja för att fiskbeståndet tryggas i de allmänna fiskevattnen. Det finns ju också enskilda fiskevatten, och ägarna till dessa har rätt att arrendera ut fisket, kräva att vederbörande skall ha fiskekort för att få fiska eller över huvud taget göra vad de vill med sina fiskevatten. När Karl Jönsson talar om fiskekort för alla våra sjöar, glömmar han att det är ett mycket litet antal insjöar som har allmänt vatten. Frågan är hur man skall kunna få tillräckligt med fisk i de allmänna vattnen, alltså de som ligger utanför de enskildas områden. Fisken tryter om man håller på år efter år att fiska utan att genom fiskodling och dylika åtgärder göra någonting åt fiskbeståndet. Det är alltså detta saken gäller.

Yrkesfiskarna, som också har tillgång till de allmänna vattnen, har varit mycket intresserade av denna fråga. Fritidsfiskarna, menar de, tar en del av deras fångst. Yrkesfiskarna får betala inkomstskatt på vad deras fiske inbringar, men fritidsfiskarna deklarerar väl aldrig vad de får. Genom en fiskevårdsavgift har man velat åstadkomma en hjälp från fritidsfiskarnas sida till fiskodling i de allmänna fiskevattnen.

Vad mig beträffar är jag ägare till enskilt fiskevatten, så att jag berörs inte av detta. Men jag tror att det inte blir så roligt för alla dem som fiskar på de allmänna vattnen, om det inte görs något för att sörja för att det kan bli ett napp, när man gör ett kast med ett kastspö. Metet i dessa allmänna vatten kommer väl att förbli avgiftsfritt, liksom man över huvud taget inte brukar tala om arrende eller avgift från dem som metar på enskilda vatten. Därför kommer väl inte heller utredningen att stanna för att föreslå någon avgift för mete.

Frågan är hur vi skall kunna ordna fiskevården i de allmänna fiskevattnen. Vi kan göra det med statsanslag — det är klart — men man kan också tycka att de som har nöje av fisket kan betala en liten avgift. Nu säger Karl Jönsson, att det är detsamma som att införa tvång, men lika väl som den som vill gå på biograf får betala en avgift, kan väl den som vill ha nöjet att dra upp fisk betala en årsavgift. Jag undrar, om man behöver tala om något förskräckligt tvång i detta sammanhang.

Är man redan på det klara med att avgiften inte skall införas, skall man naturligtvis inte ha en utredning, men jag är inte på det klara med om och hur en avgift bör uttagas. Men jag är klar med att någonting måste göras för att få fisk i framtiden i allmänna vatten, annars blir det tråkigt för dem som inte har enskilda vatten att fiska på. Dit hör dess bättre inte jag, så att jag har

Införande av en allmän fiskevårdsavgift

inget personligt intresse av hur hela frågan avgörs.

Herr **PETTERSSON** i Dahl (bf) kort genmäle:

Herr talman! Herr Hæggbloom kan vara lugn, jag skall inte stryka i mitt anförande utan han skall få se hur tunn eller fyllig min motivering är. Tyckte herr Hæggbloom att hans motivering var fyllig, måste jag nog säga att jag inte kan hålla med honom.

Herr Hæggbloom säger att det inte bara är högermän bakom förslaget. Nej, det kan hända, men det står i alla fall fem högermän under motionen.

Det är väl inget fel om jag hänvisar till den debatt som vi har haft. Det är en stor skatt, säger herr Hæggbloom att jag har sagt. Jag sade att detta är en alldeles ny skatt, men det kan vara förklarligt att herr Hæggbloom, eftersom han kanske inte hör riktigt bra, har förväxlat detta med en stor skatt.

Nu säger herr Hæggbloom, att om motionärerna varit kloka, hade de motionerat om att avgiften skulle gälla allmänt vatten. Vilka är de allmänna vattnen i detta fall, där man skall odla fisk? Vilka skall undantagas? Det står ingenting i motionen om detta, och jag har inte hört någonting om den saken i utskottet heller.

Det kan inte hjälpas, att man här vill föra på en ny pålaga, som har mycket krångel till följd. Om den bidrar till att det blir mera fisk, återstår att se.

Nu berättas det att första kammaren med mycket stor majoritet har tagit reservationen, varför det i alla fall inte blir någon skrivelse till Kungl. Maj:t om utvidgade utredningsdirektiv hur denna kammare än beslutar. Jag föreställer mig emellertid att andra kammaren kommer att följa reservationen.

Herr **LEVIN** (s) kort genmäle:

Herr talman! När utskottets ordförande här säger att jag av mina ord att döma i alla fall kommer att gå emot in-

Införande av en allmän fiskevårdsavgift

förändret av en dylik avgift, så får jag bestämt dementera vad han har läst ut ur mitt yttrande. Jag hade tänkt mig en fullständigt förutsättningslös utredning och hade inte på något sätt avsett att binda mig åt det ena eller andra hållet vare sig nu eller tidigare. Jag vill i stort sett instämma i vad Sveriges fiskares riksförbund har sagt. De har framhållit att de vill ha en översyn, men inte vill ta ställning till frågan förrän översynen är klar.

Utskottets ordförande säger, att en lokal avgift kommer att väcka mindre opposition än en allmän. Varför skulle t. ex. beslutet, att alla som fiskar i Väneren skall betala en femma om året, väcka mindre opposition bland dem som berörs därav, därför att de vet att de som fiskar i Vättern är befriade från avgift? Oppositionen skulle med säkerhet bli större om man införde avgifter, som skulle tas ut bara av dem som fiskar på vissa vatten, än om man införde en allmän fiskevårdsavgift.

Eftersom här har nämnts några ord om den eventuella avgiftens höjd, kan jag utan att på något vis ta ställning bara hänvisa till vad man har gjort i Finland. Där tar man ut en avgift på 200 mark, vilket motsvarar 3: 50 eller någonting sådant.

Herr HÆGGBLUM (h) kort genmäle:

Herr talman! Mitt öra registrerade in att herr Pettersson i Dahl sade »en ny stor skatt». Jag kan möjligen ha hört fel, men när man hör dåligt brukar man inte höra mer än som sagts utan mindre. Jag har alltjämt minne av att herr Pettersson i Dahl sagt »stor», och jag bad honom tänka på om inte detta ord borde strykas.

Sedan ber jag om ursäkt om jag förbisett detta starka argument från herr Petterssons sida, att det var fem högermän som skrivit på motionen. För herr Pettersson är detta tydligen det sakligt avgörande i denna fråga, och han har

därför måst tala om det i båda sina anföranden. Om det är så, att det som kommer från högerhåll inte på något vis kan diskuteras sakligt, skulle vi egentligen inte fortsätta en sådan debatt.

Dessutom konstaterar jag, att herr Pettersson i Dahl tydligen tycks leva i den tron, att en lokal avgift inte skulle gälla allmänt vatten utan enskilt. Såvitt jag vet avses med denna lokala avgift de fria vatten, som kom till vid den nya fiskelagstiftningen. Man har blivit rädd för att fisken där skulle tryta, och man håller således på att utreda hur man skall få dit fisk. En allmän avgift skulle gälla också de gamla fria vattnen.

Frågan är alltså, om vi tycker att vi har tillräckligt med fisk i de allmänna vattnen och kommer att ha tillräckligt eller om vi skall engagera oss för fiskodling. Så har åtminstone jag fattat frågan.

Herr PETERSSON i Dahl (bf) kort genmäle:

Herr talman! Det är ett stort nöje att höra med vilken iver högerpartiet här går in för att pålägga denna nya skatt. Om herr Hæggbloom anser att han själv diskuterar på ett så utomordentligt sakligt och högt plan får han gärna ha den tron för sig själv. Vi andra kan väl ha vår uppfattning om saken.

Herr Hæggbloom kan gärna läsa sitt organ Sydsvenska Dagbladet. Jag tycker att denna tidning återger frågan riktigt. Den talar om att Kungl. Maj:t håller på att utreda frågan om uttagande av avgift för fiske i sådana vatten, där detta om ej fiskevårdande åtgärder vidtages kan befaras åstadkomma påtagliga faror för fiskbeståndet. Här är sagt allt som skall sägas.

Sedan, herr Levin, kan jag fortfarande instämma med Sydsvenska Dagbladet att inga erinringar borde kunna resas mot en begränsad avgiftsbeläggning. Jag vill säga, att Sydsvenska Dag-

bladet naturligtvis också kan komma med vettiga saker; det är inte tal om annat. Att detta sedan råkar gå emot högermotionärerna och herr Hæggbloom är litet besvärligt, men det får herr Hæggbloom försöka överleva.

Herr HEDIN (h):

Herr talman! Jag vill först säga, att bakom motionerna och utskottets utlåtande står representanter för alla de demokratiska partierna. Jag tycker därför inte att man behöver blanda in någon partipolitik i detta.

Det har här av mig och andra talats om hur det är i Finland, Norge och Amerika, för att visa att det går att lösa detta problem och lösa det bra. Det är inte så förfärligt krångligt som man vill göra gällande från flera håll. Hur avgiften skall se ut och vilka som skall drabbas av den behöver vi väl inte resonera så mycket om här. Det är utredningens sak att föreslå. Men vi har ändå nämnt något om hur det är i Finland för att man skall få en föreställning om hur det kanske kan bli här.

Utöver vad som redan sagts vill jag framhålla, att det i Norge enbart gäller fiske i sötvatten och att det inte gäller fiske på eget vatten. Som sagts förut gäller inte avgiften för personer under 16 år. I Finland gäller den inte för medhjälpare. Inom ramen för allmän fiskevårdsavgift finns alltså många variationsmöjligheter.

Det har här också talats om tvång, skatter o. s. v. Om det i framtiden blir ett beslut om detta — vilket vi inte vet — som beror på att det är ett allmänt intresse, så är det väl inte så mycket tvång i det.

Om Sydsvenska Dagbladet är vederhäftigt i fiskefrågor vill jag inte yttra mig om. I övrigt tycker jag att tidningen är synnerligen vederhäftig. Jag har tidigare sagt, att yrkesfiskarnas organisationer sluter upp kring denna fråga, och det gäller också fritidsfiskarna.

Införande av en allmän fiskevårdsavgift

Till sist ber jag att få läsa upp ett telegram som jag fick i dag: »På förekommen anledning få undertecknade ordförande och vice ordförande i Fiskefrämjandet såsom representanter för föreningens 14 000 medlemmar meddela att föreningen helt ansluter sig till tanken på införandet av en allmän fiskeavgift. Fiskefrämjandet liksom Sveriges sportfiskares riksförbund med dess 5 000 medlemmar anser att den allmänna fiskevårdsavgiften är ett oeftergivligt villkor för den framtida utvecklingen av den folkrörelse som fritidsfisket utgör.»

Herr JOHANSON i Västervik (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag har fått meddelande från första kammaren om omröstningsresultatet. Reservationen segrade med 83 röster mot 24. Det tyder på att det kanske inte är så många som är intresserade av att införa en allmän fiskevårdsavgift.

Sedan sade herr Hedin någonting om att detta inte är partipolitik. Ja, herr Hedin, högern har väl ändå drivit den satsen, att man skall vända sig mot tvång, och herr Hedin kommer inte ifrån, att det här är fråga om ett tvång för svenska folket. Det blir ett tvång för dem som vill fiska under sin semester och måste betala denna avgift.

Herr Hedin säger vidare, att det finns många variationsmöjligheter när det gäller att ta ut denna avgift. Då kommer det också att finnas många krångelmöjligheter; det kan vi inte komma ifrån.

Till slut sade herr Hedin, att det finns många som är intresserade av att införa en allmän fiskevårdsavgift. Om det nu är så, kan man kanske gå in på frivilliglinjen. Jag vill dock säga att jag tror inte att den ger så mycket. Herr Hedin måste väl dock ha den uppfattningen, eftersom han gör gällande att det är så många som är intresserade av detta.

Införande av en allmän fiskevårdsavgift

Herr JÖNSSON i Gärd's Köpinge (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag vill ännu en gång betona, att denna utredning måste syfta till en allmän fiskevårdavgift. Sedan kan man tala om tvång eller frihet hur man behagar. Faktum är väl ändå, att det blir ett tvång för många, och ingen skall kunna göra gällande att det sedan blir någon frihet för människorna att gå ut i sjöar och vattendrag som de kanske gjort i långa tider.

Herr Hedin läste upp ett telegram. Jag vill lämna ytterligare ett bidrag, men det blir inte i glädjens tecken. Första kammaren har avgjort frågan: 83 röstade för reservationen och 24 för utskottet.

Herr LUNDBERG (s):

Herr talman! Jag vill yrka bifall till den reservation, som har fogats till utskottets utlåtande.

Jag frågar om det är lämpligt att nu utöka kortregistret ytterligare när vi har fått en i stort sett allmän fiskerätt längs kusterna. Skall vi sätta också det fisket på kort bara därför att det har kommit till en del nya grupper som fiskar?

Förslaget motiveras med att bl. a. fiskevården vid kusterna skulle klaras bättre. Jag måste då säga, herr talman, att det nu inte gäller för oss i första hand att plantera ut fisk utan att få vattnet rent. Industrierna har i stor utsträckning förstört vattnet, men vi måste väga industriernas betydelse mot den betydelse som fisket för närvarande har och inte pålägga industrierna större utgifter än nöden kräver. Vattenföreningen är det största hotet mot fisket.

Vid kusten i det län jag hör hemma är emellertid ett annat problem aktuellt i detta sammanhang. Svanarna har blivit en landsplåga och utgör f. n. ett verkligt hot mot fiskbeståndet. På de gamla lekplatserna kan man ibland se 200—300 svanar, som förstör romlägg-

ningen. Om man inte vidtar åtgärder för att komma till rätta med den förstörelse av lekplatserna som denna fågelstam åstadkommer, som man nu vill skydda i största möjliga utsträckning, kommer fiskbeståndet att äventyras.

Med hänsyn till vad som sker ute på Drottningholm och inom fiskevården för övrigt anser jag, att det inte finns någon anledning att ställa till ytterligare krångel. Jag tror inte att införande av en allmän fiskevårdsavgift skulle innebära någon hjälp att få ett större fiskbestånd, utan det är andra åtgärder som skall till.

Jag hoppas att andra kammaren i likhet med första kammaren ser till att det inte införs mer krångel. Jag tycker det är underligt, att högerns representanter här talar så varmt för att vi skall ha ytterligare ett kort i plånboken om vi vill komma ut i svensk natur. Låt svenska folket komma ut i naturen under fria former!

Under detta anförande hade herr andre vice talmannen ånyo övertagit ledningen av förhandlingarna.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr andre vice talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets förevarande hemställan dels ock på bifall till den vid utlåtandet fogade reservationen; och fann herr andre vice talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Jönsson i Gärd's Köpinge begärde emellertid votering, vadan efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller jordbruksutskottets hemställan i utskottets utlåtande nr 13, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid utlåtandet fogade reservationen.

Fortutbildningsmöjligheterna för olika personalgrupper inom sjukvården

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, skedde omröstning genom uppresning. Herr andre vice talmannen tillkännagav, att han ansåge flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för nej-propositionen. Herr Hæggblom begärde emellertid rösträkning, varför vötering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgåvos 39 ja och 121 nej, varjämte 33 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit den vid utlåtandet fogade reservationen.

§ 11

Fortutbildningsmöjligheterna för olika personalgrupper inom sjukvården

Föredrogs allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 19, i anledning av väckta motioner om en undersökning av fortutbildningsmöjligheterna för olika personalgrupper inom sjukvårdens område.

Utskottets hemställan föredrogs; och utträdde därvid:

Fru JOHANSSON i Skövde (s):

Herr talman! Det svenska undervisningsväsendet är rikt förgrenat. Vid sidan om de teoretiska utbildningslinjerna finns en mångfald mera allmänbildande eller mera fackligt inriktade. Varje utbildning har sitt eget självständiga slutmål. Det bör dock i svenskt undervisningsväsende icke finnas några återvändsgränder, utan från skilda utbildningsvägar bör stigar föra vidare åt olika håll.

Jag har tillåtit mig citera några rader ur den motion, som allmänna beredningsutskottet har haft till behandling. Den yrkesgrupp, som motionärerna här har velat fästa uppmärksamheten på, nämligen de olika personalgrupperna inom sjukvårdens område, tillhör dem som man delvis kan hänföra till efter-

sätta grupper då det gäller utbildnings- och avancemangsmöjligheter. Detta är ur flera synpunkter icke tillfredsställande. Ur allmänhetens synpunkt är det ytterst värdefullt att personalen — även den som har den till synes allra enklaste uppgift — känner glädje och stimulans i sitt arbete. Det är viktigt att de, som arbetar inom sjukvården, går till sin uppgift i medvetandet om att de så att säga har en livsuppgift och inte bara ett tillfälligt jobb i väntan på något annat och mera lönande. Motionärerna anser att detta önskvärda förhållande säkrast nås genom åtgärder, vilka syftar till att bereda bättre utbildningsmöjligheter. Detta kan ske genom rikligare stipendiegivning, lön under utbildningstiden och anordnande av korrespondenskurser, kvällskurser o. d.

När nu utskottet behandlat dessa motioner, måste man ärligen erkänna, att det har visat stor förståelse för motionärernas synpunkter. Det erkänner, att saken är behjärtansvärd, men under hänvisning till pågående utredning om yrkesutbildningen av sjukvårdsbiträden, vilken utredning snart skall vara klar, hemställer utskottet, att motionerna icke skall föranleda någon riksdagens åtgärd. Jag förstår utskottets ställningstagande härvidlag. Det är inte lätt för utskottet att i det läge, vari frågan nu befinner sig, göra någonting annat än vad det här har gjort, nämligen att avstyrka motionerna.

Jag vill ändå erinra om att motionärerna här syftat längre i vår anhållan om en utredning av frågan. En grundutbildning för sjuksköterskebiträden är ett steg i rätt riktning, men vägen från sjukvårdsbiträden till sjuksköterskor är ganska lång och mödosam, och problemet löses inte genom denna i och för sig tacknämliga åtgärd. Redan nu göres mycket från statens och landstingens sida för att undanröja de värsta hindren för en utbildning av sjuksköterskor, men mycket återstår, innan frågan blivit någorlunda nöjaktigt löst.

Fortutbildningsmöjligheterna för olika personalgrupper inom sjukvården

Motionärerna framhåller med skärpa, att det här inte är fråga om att ge avkall på kompetenskraven, ty detta vore en farlig väg att slå in på. Genom att öppna nya vägar för väl kvalificerade sjukvårdsbiträden för vidare utbildning till sjuksköterskor har man fördel av att man genom deras tidigare tjänstgöring fått erfarenhet om deras lämplighet. Från mitt eget landsting i Skaraborgs län har man de allra bästa erfarenheter av det stöd, som från landstingets sida givits de sjukvårdsbiträden, vilka vill vidareutbilda sig till sjuksköterskor. Vi har där fått sjuksköterskor, som på alla sätt kunnat mäta sig med sådana sjuksköterskor, vilka från början fått en högre utbildning.

Orsaken till att jag begärt ordet i detta ärende är att jag från säker källa har mig bekant, att när man diskuterar intagningen av sköterskeelever vid våra sjuksköterskeskolor kan inträffa det, som skedde just i det fall jag här särskilt syftar på, där en representant för medicinalstyrelsen med skärpa framhöll, att man vid intagningen av elever i första hand bör välja sådana som har realen eller studenten. Även om detta varit en ropandes röst i öknen, så hoppas jag verkligen att sådant inte skall förekomma i fortsättningen. Personer, som kanske har flera års praktisk erfarenhet av sjukvårdsarbete genom sin tjänstgöring som sjukvårdsbiträden och därvid verkligen visat sig lämpliga för denna viktiga uppgift, och som sedan har en tvåårig folkhögskola bakom sig, bör inte stå tillbaka för dem som har realen eller studenten. Med all uppskattning av dessa examina måste jag säga, att det finns andra meriter som enligt min uppfattning i detta fall väger lika tungt.

Jag har, herr talman, inte något yrkande, men jag vill dock uttala förhoppningen att, så snart den väntade utredningen framlagts, åtgärder måtte vidtagas som kan tjäna det av motionärerna avsedda syftet, nämligen att be-

reda utbildnings- och avancemangsmöjligheter för dugande och ambitiös sjukvårdspersonal.

Häri instämde herr *Landgren* (s), fru *Renström-Ingenäs* (s), fru *Lindskog* (s), fru *Löfqvist* (s), herr *Svensson* i Kungälv (s) och herr *Johansson* i Öckerö (fp).

Fru **ERIKSSON** i Stockholm (s):

Herr talman! Jag vågar påstå att denna motion omfattats med ett oändligt intresse inom utskottet. Att utskottet dock inte kunnat tillstyrka den beror nog på att man inte riktigt vetat vad man skulle tillstyrka och vad en utredning egentligen skulle ge. Utredningen kan inte avse kompetenskraven för sjuksköterskeexamen, ty dessa anses inte böra ändras. Det är inte någon som funnit utbildningstiden vara för lång för den kompetens som kräves. Vad som väckt irritation är att den, som är intresserad av sjukvård, inte skall ha någon möjlighet att få en högre utbildning så att vederbörande kan få lust att stanna kvar i yrket. På andra områden kan den, som är intresserad, på ett eller annat sätt skaffa sig erforderlig utbildning och kompetens, som får lov att godtagas. Man kan fråga sig hur motsvarande möjligheter skall kunna skapas inom sjukvården. I första hand måste det bli landstingens sak att möjliggöra sjuksköterskeutbildning även för sjukvårdsbiträden. Då emellertid ingen vill sänka kraven på allmänbildning, finns det ingen annan utväg än att underlätta för sjukvårdsbiträdena att skaffa sig erforderlig allmänbildning. När vi kommer så långt att alla inom enhetsskolan får en allmänbildning, som kan jämföras med vad som nu kräves vid sjuksköterskeskolorna, alltså realskolexamen, slipper vi dessa svårigheter för sjukvårdsbiträden som vill komma in vid sjuksköterskeskolor.

Det går alltså inte att pruta på den allmänbildning som behövs för sjuk-

Fortutbildningsmöjligheterna för olika personalgrupper inom sjukvården

sköterskeutbildningen. Det gäller därför att försöka göra det lättare för sjukvårdsbiträdena att nå denna allmänbildning, och därvid torde man få gå till väga på samma sätt som inom andra arbetsområden. En verkstadsarbetare exempelvis, som genom kvällskurser eller korrespondenskurser blir ingenjör, har en utbildning som är likvärdig med andra ingenjörers, fastän han inte skaffat sig den genom den vanliga, konventionella skolgången. Jag tror att landstingen skulle kunna visa intresse för detta, genom att, åtminstone på de större lasarettorna och på de större orterna, anordna t. ex. kvällskurser. Det är emellertid svårt för sjukvårdsbiträdena, som har så hård tjänstgöring att delta i kvällskurser, och jag undrar därför om inte landstingen också måste ge dem, som ville skaffa sig denna allmänbildning, sådana lönevillkor att de hade möjlighet att existera även med en förkortad arbetstid. Under tiden intill dess vi har en enhetsskola för de ungdomar, som kan komma i fråga för sjuksköterskeyrket, vore det alltså en tänkbar utväg att landstingen hjälpte till att organisera kvällsutbildning, korrespondenskurser o. s. v., som direkt syftade till att göra det möjligt för intresserade sjukvårdsbiträden att bli sjuksköterskor.

Det finns kolossalt mycket högfärd på detta område, och det är den som irriterar. Om man ringer upp en sjuksköterskeskola för att resonera om utbildningen och därvid frågar föreståndarinnan hur det ligger till med utbildning av undersköterskor, kan man få det snorkiga svaret: Det finns nog någon utbildning, men jag känner inte så noga till det.

Det är en högfärd som finns kvar hos en del äldre sköterskor, men jag tror inte att den finns så mycket hos dem som leder utbildningen på detta område. Sådan högfärd finns ju för övrigt på alla områden, men i detta yrke har man kanske kommit litet grand ef-

ter när det gäller den utjämning av klyftorna mellan olika grupper som allmänt ägt rum.

I utbildningshänseende kan man emellertid inte åstadkomma någon förbättring på annat sätt än att man underlättar för alla att få den kompetens som krävs. Någon prutning härvidlag har inte heller motionärerna velat vara med om. Det är just därför att vi inte vet hur man skall uppnå detta som vi inte kunnat tillstyrka motionen; vi vet inte vad det är som skulle utredas. Men om man inom de olika landstingsområdena får klart för sig att det behövs utbildade sjuksköterskor, kanske man kan göra något för denna utbildning; en utbildning för hela riket är kanske svårare att organisera.

Jag vill sedan protestera mot vad fru Johansson sade om att det är felaktigt att föredra en studentska framför en sökande som har folkhögskola. Detta fattar jag så, att fru Johansson menar att ingen sjuksköterska skulle behöva ha studentexamen. Jag tror för min del att vi så småningom måste inrätta utbildningsvägar, som syftar högre än dem som nu leder till avdelningssköterskekompetens och som kommer att bli så pass teoretiska, att eleverna måste ha ett kunskapsunderlag som motsvarar studentexamen. Det är jag övertygad om, men jag är också övertygad om att man kan bli en utmärkt avdelningssköterska, även om man bara har folkhögskola. Man får nog emellertid inte nedvärdera sjuksköterskeyrket genom att säga, att det inte kräver så stor teoretisk utbildning. Jag tror att sjuksköterskeyrket åtminstone på vissa områden kommer att ställa större krav på teoretisk kompetens än den vi för närvarande fordrar. Detta är inte att sätta upp onödiga barriärer, utan det är se realistiskt på detta kvinnoyrke, som väl kan jämföras med många av de yrken, som vi accepterat som intellektuella och som är inplacerade i höga lönegrader. Jag tror att vi är litet för benägna att

Fortutbildningsmöjligheterna för olika personalgrupper inom sjukvården

så fort det gäller ett kroppsarbete undervärdera kravet på intellektuell rörlighet och förmågan att fatta även teoretiska ting. Det gör man nog också när det gäller sjuksköterskeyrket. Jag har med detta naturligtvis inte velat säga, att sjukvårdsbiträdena inte skulle kunna bli väl teoretiskt utbildade.

Till slut vill jag nämna ett exempel som visar, hur efterbliven uppfattningen var på detta område i min ungdom. Min syster fick inte börja som sjukvårdsbiträde på det lasarett, där jag var sjuksköterskeelev, därför att det skulle vara disciplinupplösande om ett par systrar tjänstgjorde inom två olika kårer. Nog finns det högfärd, men jag tror att den är på avskrivning.

Herr *Ahlberg* (h) instämde i detta anförande.

Fru **JOHANSSON** i Skövde (s):

Herr talman! Jag måste ha uttryckt mig ganska otydligt, men det beror väl på att vi alla sitter här och väntar på att få resa hem och att jag i hastigheten inte tänkte mig riktigt för. Jag har verkligen inte ett ögonblick velat göra gällande, att det här skulle vara fråga om någon sorts Epa-utbildning. Detta framgår också klart och tydligt av vår motion. För att belysa detta skall jag be att få citera ytterligare ett par rader ur motionen: »Då man försöker tillgodose detta syfte, får man under inga omständigheter ge avkall på kravet på allmänbildning eller yrkeskunskaper för de ifrågavarande tjänsterna.» Jag kan emellertid inte förstå att den grupp det här är fråga om — sjukvårdsbiträden som tjänstgjort fyra och kanske upp till tio, femton år och sedan fått vidareutbildning genom två folkhögskolekurser — inte skulle vara lika kvalificerade som de elever som tagit realen eller studenten. Jag har som sagt all uppskattning av dessa examina, men det är inte alltid säkert att man bara därför att man har tagit en viss examen skulle vara

lämpligare för denna uppgift, än dessa sjukvårdsbiträden kan vara, som har en lång praktisk utbildning bakom sig och som lagt ned hela sin själ i att här göra en verklig livsinsats.

Överläggningen var härmed slutad. Utskottets hemställan bifölls.

§ 12

Föredrogos vart för sig

allmänna beredningsutskottets utlåtanden:

nr 20, i anledning av väckta motioner om beredande av ökade möjligheter till korttidsanställning för kvinnor, och

nr 21, i anledning av väckta motioner om beredande av lättnad i husmödrarnas arbetsbörda genom samordning och intensifiering av arbetet för en rationell bostadsplanering;

konstitutionsutskottets utlåtande nr 5, i anledning av väckta motioner angående uppmykning av stadgandet i § 28 regeringsformen om svenskt medborgarskap såsom villkor för erhållande av offentlig tjänst i Sverige; samt

statsutskottets utlåtanden:

nr 67, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1956/57, i vad propositionen avser justitiedepartementets verksamhetsområde,

nr 68, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1956/57, i vad propositionen avser socialdepartementets verksamhetsområde, och

nr 69, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1956/57, i vad propositionen avser inrikesdepartementets verksamhetsområde.

Kammaren biföll vad utskotten i dessa utlåtanden hemställt.

§ 13

Interpellation ang. Stockholms stadsarkivs lokaler

Herr HÅSTAD (h) erhöll på begäran ordet och yttrade:

Herr talman! Yrkesinspektören har i ett yttrande den 21 december 1948 efter verkställd besiktning av Stockholms stadsarkivs lokaler i Kungsklippan avgivit ett utlåtande, i vilket han bl. a. framhåller följande: Enär arbetsstället icke torde vara att betrakta såsom rörelse, saknar yrkesinspektören befogenhet att jämlikt gällande lag om arbetarskydd lämna anvisningar om de åtgärder vilka jämlikt denna lag skulle påfordras. Till jämförelse må dock nämnas, att en statlig och en enskild rörelse, båda avsedda att i andra identiskt lika lokaler i Kungsklippan driva verksamhet med arbete, som faller under nämnda lag, av yrkesinspektören förbjudits där utöva sin verksamhet, det sistnämnda förbudet efter överklagande fastställt av yrkesinspektionens chefsmyndighet. Orsaken var att bland personalen i den statliga rörelsen, vilken inflyttat utan yrkesinspektörens hörande, efter kort tid konstaterades ett flertal fall av kronisk förkyllning, sommar som vinter, samt andra symtom på ohälsa, ådragna i de för arbete olämpliga lokalerna. I det andra fallet visade det sig orimligt att på den låga takhöjden riskfritt tillföra den luftmängd som krävdes för arbetets behov och för personalens välbefinnande. På samma sätt skulle yrkesinspektören, därest stadsarkivet fallit under samma lagstiftning, sett sig nödgad att i arkivlokalerna förbjuda kontinuerligt arbete av normal mer än någon timmes längd. Behovet av ett sådant förbud torde även för stadsarkivets del vara fullt ådagalagt. Enligt yrkesinspektörens mening kan en lokal med 36 m längd och 2,2 m takhöjd icke behörigen ventileras i längdriktningen, allra minst om även uppvärmningen skall ske genom varmlufttillförsel. Dennas fuktighetsgrad, utslutande avpassad för arkivalier, ej för

människors behov, kan icke genom en central dirigering lämpas efter de olika lokalernas behov, därest dessa, såsom här är fallet, med nödvändighet få olika lufttemperatur genom lampor och arbetande personer. Kostnaden för denna uppvärmning, lika nödvändig sommar som vinter, måste därför bli jämförelsevis orimligt stor. Därtill kommer att avsaknaden av dagsljus — vilket icke kan fullgott ersättas med något ännu känt artificiellt ljus — särskilt med det ögonfrestande arbete, som här bedrivs, medför skadlig påverkan på den mänskliga organismen, i första hand ögonen.

Efter yrkesinspektörens alarmerande skrivelse om stadsarkivets lokalförhållanden år 1948 utförde statens institut för folkhälsan omfattande undersökningar i bergrummen. På institutets förslag ersattes lamporna med dagsljusbelysning. Vissa förbättringar genomfördes också i ventilationsförhållandena. Det visade sig dock ogörligt att lägga om ventilationssystemet på det sätt institutet föreslog, eftersom en sådan omläggning skulle medfört så svårt drag i forskarsalen, att det skulle medfört allvarliga olägenheter för forskarna.

Härtill kommer en annan sak. De stora arkivmagasinen erfordrar en viss torrhetshalt i luften för att arkivalierna skall kunna bevaras. Ett luftintag av större omfattning i stadsarkivets arkivmagasin skulle, som statens provningsanstalt framhöll i ett yttrande, ha medfört en fuktighetshalt i luften, som skulle varit till allvarligt men för handlingarna. Bergrum kan uppföras på skilda sätt för skilda ändamål. Statsarkivets bergrum är byggda enkom för arkivalier, inte för människor. Det är ytterst olämpligt att tjänstemän och forskare kontinuerligt skall vistas i lokaler, som enligt yrkesinspektörens uppfattning kan bli till bestående men för deras hälsa.

I ett nytt yttrande den 17 mars 1953 har yrkesinspektören konstaterat att arbete fortfarande utföres i samma lokaler

Interpellation ang. utbyggnaden av centraltvätterier

som tidigare. Han framhåller här, att samma hälsorisker föreligger för dem som arbetar i arkivet, varför det icke kan anses försvarligt att ytterligare fördröja tidigare planerad utbyggnad på Kungsklippan, varutinnan ansökan om byggnadstillstånd gjorts och varigenom godtagbara arbetslokaler skulle ställas till arbetstagarnas förfogande.

Under hänvisning till ovanstående an- håller jag om andra kammarens till- stånd att till statsrådet och chefen för socialdepartementet eller det statsråd det vederbör ställa frågan:

Har herr statsrådet uppmärksammat de rådande hälsovådliga förhållandena i Stockholms stadsarkivs lokaler i Kungsklippan och är herr statsrådet beredd att snarast möjligt avhjälpa dessa missförhållanden genom att bevilja arbetstillstånd för den planerade nybygg- naden?

Denna anhållan bordlades.

§ 14

Interpellation ang. utbyggnaden av centraltvätterier

Herr GERHARD NILSSON i Gävle (h) erhöll på begäran ordet och anförde:

Herr talman! År 1954 avlämnade stans kommitté för sinnessjukvårdens ut- byggande ett betänkande angående samordning av den statliga tvättverk- samheten m. m. Enligt kommitténs för- slag skulle landet indelas i tolv upp- samlingsområden med ett centraltvät- teri inom varje område. Förslaget har emellertid endast i så måtto genom- förts, att vid 1955 års riksdag beslöts att ett centraltvätteri skulle uppföras i Karlskrona.

Försvarets fabriksstyrelse och lands- tingen har funnit en lösning att ändock bygga centraltvätterier. Fabriksstyrel- sen avtalar sålunda med vederbörande landsting att detta skall bygga anlägg- ningen i fråga för egna medel och sedan arrendera ut den till styrelsen. I ar- rende betalar fabriksstyrelsen till lands-

tinget dels en årlig ränta på 3,6 procent för i anstaltens byggnader och maskin- utrustning av landstinget investerat icke avskrivet kapital och dels ett belopp så beräknat att det i byggnaderna av lands- tingen investerade kapitalet avskrives inom 30 år. Därför skall fabrikssty- relsen årligen betala av på maskinerna till dess att landstinget fått tillbaka vad man lagt ut för maskinanskaffning. För- svarets fabriksstyrelse har rätt att när den så önskar överta äganderätten till fastigheten med därtill hörande bygg- nader, markområde, övriga anläggning- ar, maskinutrustning och inventarier.

Genom den utformning avtalet fått — man kan väl jämföra det med ett av- betalningsköp — kan försvarets fabriks- styrelse efter 30 år överta anläggningen utan att betala någonting, enär lands- tingsinvesteringens kostnader då är av- betalda. Detta kan sålunda ske utan att riksdagen har någon möjlighet att ta ställning till frågan.

Försvarets fabriksstyrelse träffade under förra året avtal av ovan relaterat innehåll med landstinget i Värmlands län, och i dagarna har avtal träffats med landstinget i Gävleborgs län. Kost- naderna för ifrågakvarande tvätterier be- räknas till 5 resp. 4,2 milj. kronor.

Under återopande av vad ovan an- förts hemställer jag om kammarens till- stånd att till herr statsrådet och chefen för försvarsdepartementet få ställa föl- jande fråga:

Har herr statsrådet för avsikt att in- nan ytterligare utbyggnad av central- tvätterier äger rum enligt ovan angivna system bereda riksdagen tillfälle att yttra sig?

Denna anhållan bordlades.

§ 15

Ordet lämnades på begäran till

Herr GERHARD NILSSON i Gävle (h), som yttrade:

Herr talman! Med hänsyn till infal-

lande helg anhåller jag att motionstiden förlänges med 15 dagar för propositionerna nr 161 och 164 samt med 13 dagar för propositionerna nr 152, 153, 158, 159, 162, 163, 166, 167, 168, 169, 170 och 171.

Denna hemställan bifölles.

§ 16

Till bordläggning anmäldes

konstitutionsutskottets utlåtande nr 6, i anledning av väckta motioner angående föreskrifter om formell kompetens i viss omfattning för kommunala revisorer;

statsutskottets utlåtanden och memorial:

nr 6, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1957/58 under sjätte huvudtiteln, avseende anslagen inom kommunikationsdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner m. m.,

nr 71, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående inrättande av ett nordiskt institut för teoretisk atomfysik,

nr 72, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1957/58 till statens rättskemiska laboratorium m. m.,

nr 73, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa anslag till epileptikervården för budgetåret 1957/58 m. m. jämte i ämnet väckt motion, och

nr 79, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om anslag för budgetåret 1957/58 till Personalvårdsverksamhet m. m.;

bevillningsutskottets betänkande nr 36, i anledning av väckta motioner om rätt till skatteavdrag för gåvor till humanitära och vissa andra samhällsnyttiga ändamål samt till internationell hjälpverksamhet bland flyktingar;

andra lagutskottets utlåtanden:

nr 15, i anledning av väckt motion

angående stadgande av dispensmöjlighet för erhållande i vissa fall av trafikkort trots nedsatt fysisk lämplighet,

nr 16, i anledning av väckta motioner om ändring av bestämmelserna rörande den yrkesmässiga beställningstrafiken, nr 17, i anledning av väckt motion angående förbud mot användandet av utskjutande dekoration å bilarnas fronter,

nr 18, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 13 § 2 mom. lagen den 29 juni 1946 (nr 431) om folkpensionering, dels ock i ämnet väckta motioner, och

nr 19, i anledning av väckta motioner angående vissa ändringar i lagen om socialhjälp; samt

allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 22, i anledning av väckta motioner om en skyndsam utredning angående gengasberedskapen.

§ 17

Anmäldes och godkändes konstitutionsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 182, till Konungen i anledning av väckta motioner angående föreskrifter till säkerställande av allmänhetens obehindrade tillgång till myndigheters offentliga handlingar.

§ 18

Anmäldes, att följande Kungl. Maj:ts propositioner tillställts kammaren:

nr 152, med förslag till lag om prästval, m. m.,

nr 153, angående en reform av den territoriella pastoratsindelningen och den församlingsprästerliga organisationen i riket m. m.,

nr 158, angående vissa ändringar i statens allmänna avlöningsreglemente, m. m.,

nr 168, angående uppskov med beslut över vilande förslag till ändrad lydelse av 22 § 2 mom. och 49 § 2 mom. regeeringsformen samt 1 § 2 mom., 38 § 2 mom., 45 §, 55 § 1 mom. samt 58 och 63 §§ riksdagsordningen,

nr 169, med förslag till förordning om ändring i stadgan den 20 augusti 1952 (nr 618) för Nordiska rådet,

nr 170, med förslag till lag om ändring i strafflagen, m. m., och

nr 171, med förslag till lag om jordfästning m. m.

Dessa propositioner bordlades.

§ 19

Tillkännagavs, att följande motioner under sammanträdet avlämnats till herr talmannen, nämligen

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 142, med förslag till lag om ändring i valutalagen den 22 juni 1939 (nr 350) så ock om fortsatt giltighet av samma lag, motionen nr 629, av herr *Magnusson* i Borås m. fl.;

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 143, med förslag till förordning om ändring i rusdrycksförsäljningsförordningen den 26 maj 1954 (nr 521) m. m. motionerna:

nr 630, av herr *Ståhl*,

nr 631, av herr *Engkvist* m. fl.,

nr 632, av herrar *Kristenson* i Göteborg och *Johansson* i Norrköping,

nr 633, av herrar *Nelander* och *Hamrin* i Jönköping,

nr 634, av fröken *Wallerius*, och

nr 635, av herr *Hamrin* i Jönköping m. fl.;

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 147, angående vissa prisreglerande åtgärder på jordbrukets område m. m. motionen nr 636, av herr *Sundelin*;

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 154, med förslag till lag angående ändrad lydelse av 1 och 26 §§ lagen den 19 juni 1942 (nr 429) om hyresreglering m. m., så ock om fortsatt giltighet av samma lag m. m. motionerna:

nr 637, av herr *Gerhard Nilsson* i Gävle m. fl.,

nr 638, av herr *Hagberg* m. fl., och
nr 639, av herr *Magnusson* i Borås m. fl.; samt

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 155, angående vissa ändringar i personalförteckningen för domänverket m. m. motionen nr 640, av herrar *Jonsson* i Strömsund och *Persson* i Tandö.

Dessa motioner bordlades.

§ 20

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här-
efter kl. 16.23.

In fidem
Gunnar Britth

Lördagen den 13 april

Kl. 10.00

§ 1

Föredrogos var efter annan följande Kungl. Maj:ts å bordet vilande propositioner; och remitterades därvid

till behandling av lagutskott propositionen nr 152, med förslag till lag om prästval, m. m.;

till statsutskottet propositionerna:

nr 153, angående en reform av den territoriella pastoratsindelningen och den församlingsprästerliga organisationen i riket m. m., och

nr 158, angående vissa ändringar i statens allmänna avlöningsreglemente, m. m.;

till konstitutionsutskottet propositionen nr 168, angående uppskov med beslut över vilande förslag till ändrad lydelse av 22 § 2 mom. och 49 § 2 mom. regeringsformen samt 1 § 2 mom., 38 § 2 mom., 45 §, 55 § 1 mom. samt 58 och 63 §§ riksdagsordningen;

till utrikesutskottet propositionen nr 169, med förslag till förordning om ändring i stadgan den 20 augusti 1952 (nr 618) för Nordiska rådet; samt

till behandling av lagutskott propositionerna:

nr 170, med förslag till lag om ändring i strafflagen, m. m., och

nr 171, med förslag till lag om jordfästning m. m.

§ 2

Föredrogos var för sig följande å kammarens bord liggande motioner. Därvid hänvisades

till bankoutskottet motionen nr 629, av herr *Magnusson* i Borås m. fl.;

till bevillningsutskottet motionerna:

nr 630, av herr *Ståhl*,

nr 631, av herr *Engkvist m. fl.*,

nr 632, av herrar *Kristenson* i Göteborg och *Johansson* i Norrköping,

nr 633, av herrar *Nelander* och *Hamrin* i Jönköping,

nr 634, av fröken *Wallerius*, och

nr 635, av herr *Hamrin* i Jönköping m. fl.;

till jordbruksutskottet motionen nr 636, av herr *Sundelin*;

till behandling av lagutskott motionerna:

nr 637, av herr *Gerhard Nilsson* i Gävle m. fl.,

nr 638, av herr *Hagberg m. fl.*, och

nr 639, av herr *Magnusson* i Borås m. fl.; samt

till jordbruksutskottet motionen nr 640, av herrar *Jonsson* i Strömsund och *Persson* i Tandö.

§ 3

Föredrogos, men bordlades åter konstitutionsutskottets utlåtande nr 6 och statsutskottets utlåtanden nr 6 samt 71—73.

§ 4

Föredrogs statsutskottets memorial nr 79, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om anslag för budgetåret 1957/58 till Personalvårdsverksamhet m. m.

Kammaren biföll på framställd proposition utskottets hemställan att memorialet måtte företagas till avgörande efter endast en bordläggning.

Den i detta memorial föreslagna vöteringspropositionen godkändes.

Herr talmannen meddelade, att ifrågavarande omröstning komme att äga rum vid kamrarnas sammanträden den 24 innevarande april kl. 14.00.

§ 5

Föredrogs, men bordlades åter bevillningsutskottets betänkande nr 36, andra lagutskottets utlåtanden nr 15—19 och allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 22.

§ 6

Föredrogs den av herr *Gerhard Nilsson* i Gävle vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för försvarsdepartementet angående utbyggnaden av centraltvätterier.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 7

Föredrogs den av herr *Håstad* vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för socialdepartementet angående Stockholms stadsarkivs lokaler.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 8

Till bordläggning anmäldes

första lagutskottets utlåtande nr 17, i anledning av väckta motioner om åtgärder för att förhindra sexualförbrytelser mot kvinnor och barn; samt

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 14, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående reglering av priserna på fisk under budgetåret 1957/58 m. m. jämte i ämnet väckt motion,

nr 15, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1957/58 till Fiskeristyrelsen med statens fiskeriförsök: Undersökningar inom sötvattenslaboratoriet samt Fiske-

riintendenter m. m. jämte i ämnet väckta motioner,

nr 16, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda hemställan om anslag för budgetåret 1957/58 till Fiskeristyrelsen med statens fiskeriförsök: Avlöningar och Omkostnader jämte i ämnena väckta motioner; och

nr 17, i anledning av vissa utav Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen under nionde huvudtiteln gjorda framställningar rörande anslag till stipendier jämte i ämnena väckta motioner.

§ 9

Anmäldes och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 11, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1957/58 under elfte huvudtiteln, avseende anslagen inom inrikesdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner;

nr 183, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1956/57 till Bidrag till uppförande av bomb-säkra cisternanläggningar för flytande bränslen;

nr 184, i anledning av Kungl. Maj:ts under åttonde huvudtiteln gjorda framställningar om anslag för budgetåret 1957/58 till universiteten, den medicinska undervisningen m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

nr 185, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående anslag å kapitalbudgeten för budgetåret 1957/58, i vad avser justitiedepartementets verksamhetsområde;

nr 186, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående anslag å kapitalbudgeten för budgetåret 1957/58, i vad avser inrikesdepartementets verksamhetsområde;

nr 187, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under femte

huvudtiteln gjorda framställning angående anslag för budgetåret 1957/58 till Statens skolor tillhörande barna- och ungdomsvården: Avlöningar jämte i ämnet väckta motioner;

nr 188, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1956/57, i vad propositionen avser justitiedepartementets verksamhetsområde;

nr 189, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1956/57, i vad propositionen avser socialdepartementets verksamhetsområde; och

nr 190, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1956/57, i vad propositionen avser inrikesdepartementets verksamhetsområde.

Vidare anmäldes och godkändes första lagutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 196, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag med särskilda bestämmelser angående domstolarna och rättegången vid krig eller krigsfara m. m.; och

nr 197, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om upphävande av 24 kap. 3 § kyrkolagen, m. m.

§ 10

Tillkännagavs, att Kungl. Maj:ts proposition nr 172, med förslag till lag om ändring i rättegångsbalken m. m., överlämnats till kammaren.

Denna proposition bordlades.

§ 11

Anmäldes, att till herr talmannen under sammanträdet avlämnats en motion, nr 641, av herr *Stenberg m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 142, med förslag till lag om ändring i valutalagen den 22 juni 1939 (nr 350) så ock om fortsatt giltighet av samma lag.

Denna motion bordlades.

§ 12

På förslag av herr talmannen beslöt kammaren att till det sammanträde, som infaller näst efter torsdagen den 25 innevarande april, utsträcka tiden för avgivande av motioner i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 172 med förslag till lag om ändring i rättegångsbalken m. m.

§ 13

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här- efter kl. 10.09.

In fidem
Gunnar Britth